

Na osnovu člana 53.stav 1. tačka 8. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj:22/05) Zakonodavni odbor Narodne skupštine Republike Srpske na sjednici 14. novembra 2005. godine utvrdio je novi prečišćeni tekst Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj: 32/00, 40/00, 37/01, 32/02, 40/02, 47/02, 110/03 i 67/05) u kojem je označen dan stupanja na snagu navedenog zakona.

Broj: 02/3-1466-2/05

Banja Luka, 14. novembar 2005. godine

Predsjednik
Zakonodavnog odbora
Narodne skupštine

Vojin Zejak, s.r.

Z A K O N
O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU
- Prečišćeni tekst-

I - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom ustanovljava se obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje i uređuju prava i obaveze po osnovu tog osiguranja.

Ovim zakonom ustanovljava se i mogućnost da se lica koja nisu obuhvaćena obaveznim osiguranjem, osiguraju na penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljem tekstu: dobrovoljno osiguranje).

Član 2.

Obaveznim penzijskim i invalidskim osiguranjem obezbjeđuju se, na osnovu rada i na načelima uzajamnosti i solidarnosti, prava za slučaj starosti, smanjenja i gubitka radne sposobnosti i smrti osiguranika, u skladu sa ovim zakonom, radi obezbjeđenja socijalne sigurnosti osiguranih lica i članova njihove porodice.

Član 3.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja stiču se i ostvaruju, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom, a obim prava zavisi, po pravilu, od dužine penzijskog staža i visine plata koje je osigurano lice ostvarilo u toku radnog vijeka, odnosno od osnovica na koje je uplaćivan doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Član 4.

Sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje obezbjeđuju, u skladu sa zakonom, osigurana lica, poslodavci i Republika Srpska (u daljem tekstu: Republika).

Član 5.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja neotuđiva su lična materijalna prava i ne mogu se prenositi na druga lica, niti se mogu nasljeđivati. Dospjela novčana primanja koja nisu isplaćena zbog smrti korisnika, mogu se nasljeđivati.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne mogu zastariti, osim dospjelih i neisplaćenih penzija i drugih novčanih primanja, u slučajevima i pod uslovima utvrđenim zakonom.

Član 6.

Stečena prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, mogu prestati samo u slučajevima utvrđenim ovim zakonom.

Korišćenje prava koja pripadaju na osnovu ovog zakona, može se ograničiti, samo u slučajevima i pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.

Član 7.

Primanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja mogu biti predmet izvršenja i obezbjeđenja, u skladu sa zakonom.

Član 8.

Za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, kao i utvrđenih potreba i interesa u oblasti ovog osiguranja, osniva se Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske (u daljem tekstu: Fond).

Djelatnost Fonda je od posebnog društvenog interesa.

Član 9.

Fond se osniva za cijelo područje Republike. Fond ima svojstvo pravnog lica i upisuje se u registar kod nadležnog suda.

Sjedište Fonda utvrđuje se statutom Fonda.

Član 10.

Fond je obavezan da o svom radu obavještava lica osigurana na penzijsko i invalidsko osiguranje i korisnike prava iz ovog osiguranja, kao i nadležne organe u Republici.

II - OSIGURANICI

1. Obavezno osiguranje

Član 11.

Osiguranicima, u smislu ovog zakona, smatraju se lica koja su obavezno osigurana na penzijsko i invalidsko osiguranje u Fondu i lica kojima je, u skladu sa ovim zakonom, priznato svojstvo osiguranika u dobrovoljnom osiguranju.

Obavezno su osigurani na penzijsko i invalidsko osiguranje:

- 1) lice u radnom odnosu;

- 2) lice koje samostalno, u skladu sa zakonom, obavlja zanatsko-preduzetničku djelatnost (u daljem tekstu: preduzetnik);
- 3) lice koje obavlja sveštenu dužnost ili vjersku službu.

Član 12.

Osiguranik u smislu člana 11. stav 2. tačka 1. ovog zakona je:

- 1) lice zaposleno u preduzeću i drugoj organizaciji koja obavlja privrednu djelatnost, udruženju, banci, organizaciji za osiguranje, zadruzi, ustanovi, fondu i drugoj organizaciji koja obavlja djelatnost javnih službi, državnom organu, organu političko-teritorijalne zajednice i kod drugih domaćih pravnih i fizičkih lica (u daljem tekstu: poslodavac);
- 2) oficiri, podoficiri, oficiri po ugovoru i vojnici po ugovoru;
- 3) lice zaposleno kod preduzetnika;
- 4) lice izabrano ili imenovano na odgovarajuću javnu funkciju, ako za taj rad prima platu;
- 5) zaposleno lice upućeno na rad u inostranstvo, odnosno lice zaposleno kod poslodavca koji obavlja djelatnost u inostranstvu, pod uslovom da nije obavezno osigurano po propisima države u koju je upućeno na rad, odnosno u kojoj je zaposleno, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno;
- 6) državljanin Republike koji je na teritoriji Republike zaposlen kod stranih ili međunarodnih organizacija ili ustanova, stranih diplomatskih ili konzularnih predstavništava, ili je zaposlen kod drugih stranih pravnih ili fizičkih lica, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno;
- 7) strani državljanin i lice bez državljanstva koji su na teritoriji Republike zaposleni kod stranih pravnih ili fizičkih lica, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno, kao i kod međunarodnih organizacija ili ustanova, diplomatskih ili konzularnih predstavništava, ako je takvo osiguranje predviđeno međunarodnim ugovorom.

Član 13.

Osiguranik iz člana 12. ovog zakona obavezno je osiguran na penzijsko i invalidsko osiguranje i po prestanku radnog odnosa za vrijeme dok ostvaruje novčanu naknadu po propisima o radnim odnosima, zapošljavanju i zdravstvenom osiguranju, ako je na tu naknadu obračunat i uplaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Član 14.

Preduzetnik, u smislu ovog zakona, je:

- 1) zanatlija, ugostitelj, prevoznik i drugo lice koje obavlja privrednu, uslužnu ili drugu djelatnost, ako je djelatnost koju obavlja registrovana u skladu sa propisima;
- 2) drugo lice koje, u skladu sa propisima, samostalno u vidu zanimanja obavlja profesionalnu djelatnost;
- 3) osnivač, odnosno vlasnik radnje, poljoprivrednog gazdinstva, ili njihovog dijela, pod uslovom da nije obavezno osiguran po drugom osnovu

Član 15.

Osiguranik iz člana 11. stav 2. tačka 3. ovog zakona, je lice koje na osnovu rješenja nadležnog vjerskog organa, odnosno vjerske zajednice obavlja sveštenu dužnost ili vjersku službu.

2. Obavezno osiguranje lica dok se nalaze u određenim okolnostima

Član 16.

Obavezno su osigurani na penzijsko i invalidsko osiguranje za slučaj invalidnosti prouzrokovane povredom na radu i profesionalnom bolešću, dok se nalaze u određenim okolnostima (u daljem tekstu: osiguranik u određenim okolnostima):

- 1) lice koje na teritoriji Republike učestvuje u akciji spasavanja ili odbrane od elementarnih nepogoda (požar, poplava, potres i druge nepogode prouzrokovane višom silom), ili u akciji preduzetoj radi spasavanja života građana ili otklanjanja materijalne štete na imovini;
- 2) član dobrovoljnog vatrogasnog društva za vrijeme gašenja požara, spasavanja ljudi i imovine ugrožene požarom i drugim elementarnim nepogodama, uklanjanja posljedica elementarnih nepogoda, odlaska na vježbu i povratku sa vježbe, kao i za vrijeme obrazovanja za vatrogasnu službu koje organizuje vatrogasno društvo;
- 3) lice koje na zahtjev nadležnih državnih organa pruži pomoć tim organima, ako tom prilikom bude povrijeđeno ili se razboli;
- 4) učenik i student za vrijeme praktične nastave, odnosno za vrijeme stručne prakse kod poslodavca;
- 5) lice za vrijeme obavljanja obaveznog rada prilikom izdržavanja kazne zatvora, maloljetničkog zatvora i za vrijeme izvršenja vaspitne mjere u vaspitnoj ustanovi, ustanovi za prevaspitavanje ili u posebnoj vaspitnoj ustanovi;
- 6) nezaposleno lice za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije, na koju je upućeno od strane organizacije za zapošljavanje;
- 7) lice za vrijeme obavljanja poslova kod poslodavca, bez zasnivanja radnog odnosa (volonterski rad), u skladu sa propisima o radnim odnosima;
- 8) lice za vrijeme omladinskog radnog angažovanja posredstvom zadruge učenika, studenata i nezaposlene omladine;
- 9) lice za vrijeme učešća u javnim radovima, koje organizuje političko-teritorijalna zajednica;
- 10) lice za vrijeme vršenja obavezne vojne službe i vršenja drugih obaveza u oblasti odbrane, utvrđenih zakonom;
- 11) lice za vrijeme učešća u omladinskoj radnoj akciji, odnosno radnom kampu i takmičenju (proizvodnom, sportskom i dr.);
- 12) lice za vrijeme vršenja određenih javnih funkcija ili građanskih dužnosti po pozivu organa političko-teritorijalne zajednice (u svojstvu poslanika, svjedoka, sudije porotnika, vještaka ili tumača i dr.);
- 13) dijete sa teškoćama u razvoju, za vrijeme stručnog osposobljavanja, nakon završene osnovne škole.

Tačka 4. stav 1. ovog člana primjenjuje se i na državljanina Republike kad se, saglasno propisima Republike, školuje u inostranstvu ili kad u inostranstvu stiče odgovarajuću praksu posle završenog školovanja, ako je prije odlaska u inostranstvo imao prebivalište na teritoriji Republike.

Tačka 4. stav 1. ovog člana primjenjuje se i na stranog državljanina, koji se školuje ili stiče odgovarajuću praksu, posle završenog školovanja na teritoriji Republike, pod uslovom da država čiji je on državljanin priznaje isto pravo državljanima Republike, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno.

3. Dobrovoljno osiguranje

Član 17.

Lice koje obavlja poljoprivrednu djelatnost, kao jedino ili glavno zanimanje i lice koje nije obavezno osigurano na penzijsko i invalidsko osiguranje u smislu člana 11. ovog zakona, može se dobrovoljno osigurati na penzijsko i invalidsko osiguranje, ako:

- 1) na dan podnošenja zahtjeva za prijem na osiguranje ima navršenih najmanje 15 godina života;
- 2) ima opštu zdravstvenu sposobnost;
- 3) ima prebivalište na teritoriji Republike.

Poljoprivrednom djelatnošću, u smislu ovog zakona, smatra se zemljoradnja, stočarstvo, ribogojstvo, pčelarstvo, peradarstvo, proizvodnja jaja, pilića i dr., ako lice obavljanjem te djelatnosti ostvaruje sredstva za život.

Poljoprivredna djelatnost smatra se, u smislu ovog zakona jedinim zanimanjem, ako se na osnovu uvjerenja nadležnog opštinskog organa uprave utvrdi, da lice koje obavlja djelatnost iz stava 1. ovog člana, ostvaruje prihod isključivo bavljenjem tom djelatnošću.

Poljoprivredna djelatnost smatra se, u smislu ovog zakona glavnim zanimanjem, ako se na osnovu uvjerenja nadležnog opštinskog organa uprave utvrdi, da lice koje obavlja djelatnost iz stava 1. ovog člana, ostvaruje od te djelatnosti veći prihod od prihoda ostvarenih po drugom osnovu.

Dobrovoljno osiguranje obezbjeđuje se počev od dana podnošenja zahtjeva za prijem u osiguranje.

III - UTVRĐIVANJE SVOJSTVA OSIGURANIKA

Član 18.

Svojstvo osiguranika u penzijskom i invalidskom osiguranju utvrđuje Fond, i to:

- osiguranika iz člana 12. ovog zakona - na osnovu prijave osiguranja, koju podnosi poslodavac;
- osiguranika iz člana 13. ovog zakona - na osnovu prijave osiguranja, koju podnosi organizacija za zapošljavanje;
- osiguranika iz člana 14. ovog zakona - na osnovu prijave osiguranja, koju podnosi osiguranik;
- osiguranika iz člana 15. ovog zakona - na osnovu prijave osiguranja, koju podnosi nadležni organ vjerske zajednice;
- osiguranika iz člana 17. ovog zakona - na osnovu zahtjeva za prijem u osiguranje, prijave osiguranja i odgovarajućih dokaza o ispunjavanju uslova za sticanje svojstva osiguranika, koju podnosi lice za koje se utvrđuje svojstvo osiguranika.

Prijava osiguranja za utvrđivanje svojstva osiguranika podnosi se u roku od osam dana, od dana sticanja osnova po kome se osigurava. Ako Fond u slučajevima iz stava 1. alineje 1. do 4. ovog člana, ne utvrdi svojstvo osiguranika, o tome donosi rješenje.

Član 19.

Svojstvo osiguranika u slučajevima iz člana 17. ovog zakona Fond utvrđuje rješenjem.

Radi utvrđivanja svojstva osiguranika u slučajevima iz člana 16. ovog zakona, organizacije, organi i teritorijalno-političke zajednice obavezni su da Fondu do 10. u mjesecu za protekli mjesec, dostave spisak lica koja su se nalazila u okolnostima navedenim u istom članu.

IV - DOPRINOSI ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE

Član 20.

Sredstva za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, obezbjeđuju se uplatom doprinosa i iz drugih izvora utvrđenih ovim zakonom.

Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje, utvrđuju se tako, da se ostvarenim doprinosima, zajedno sa ostalim prihodima, obezbjeđuje izvršavanje obaveza Fonda utvrđenih zakonom.

1. Osnovica za obračunavanje i plaćanje doprinosa

Član 21.

Osnovice i stopa za obračun doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, utvrđuju se zakonom.

Stopa doprinosa iz stava 1. ovog člana za osiguranike koji rade na radnim mjestima, odnosno poslovima na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, uvećava se srazmjerno stepenu uvećanja staža.

Osnovica za obračun doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za osiguranike o dobrovoljnom osiguranju, ne može biti manja od iznosa za utvrđivanje penzijskog osnova iz člana 234. ovog zakona.

2. Obveznici uplate doprinosa

Član 22.

Obveznici uplate doprinosa su:

- 1) za osiguranike iz člana 12. ovog zakona - poslodavac, odnosno isplatilac plate ili naknade plate;
- 2) za osiguranika iz člana 13. ovog zakona - isplatilac naknade;
- 3) za osiguranika iz člana 14. ovog zakona - sam osiguranik;
- 4) za osiguranika iz člana 15. ovog zakona - vjerska zajednica;
- 5) za osiguranika iz člana 16. tačka 1. ovog zakona - organizacija koja organizuje akcije spasavanja ili odbrane od elementarnih nepogoda;
- 6) za osiguranika iz člana 16. tačka 2. ovog zakona - opština na čijem je području organizovano dobrovoljno vatrogasno društvo;
- 7) za osiguranika iz člana 16. tačka 3. ovog zakona - državni organ na čiji zahtjev osiguranik pruži pomoć;
- 8) za osiguranika iz člana 16. tačka 4. ovog zakona – škola, odnosno fakultet koji organizuje praktičnu nastavu;
- 9) za osiguranika iz člana 16. tačka 5. ovog zakona - kazneno-popravna, odnosno vaspitna ustanova u kojoj je osiguranik smješten;
- 10) za osiguranika iz člana 16. tačka 6. ovog zakona - organizacija za zapošljavanje koja je uputila osiguranika na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju;
- 11) za osiguranika iz člana 16. tačka 7. ovog zakona – organizacija, odnosno poslodavac kod kojeg osiguranik volontira;

- 12) za osiguranika iz člana 16. tačka 8. ovog zakona – omladinska, odnosno učenička zadruga;
- 13) za osiguranika iz člana 16. tačka 9. ovog zakona - političko-teritorijalna zajednica koja je organizovala javne radove;
- 14) za osiguranika iz člana 16. tačka 10. ovog zakona - Republika;
- 15) za osiguranika iz člana 16. tačka 11. ovog zakona - organizator omladinske radne akcije, odnosno takmičenja;
- 16) za osiguranika iz člana 16. tačka 12. ovog zakona - organ političko-teritorijalne zajednice koji je uputio poziv osiguraniku;
- 17) za osiguranika iz člana 16. tačka 13. ovog zakona – organizacija, odnosno poslodavac kod koga se djete osposobljava.

3. Uplata doprinosa

Član 23.

Obveznik uplate doprinosa koji svoje finansijsko poslovanje ne vodi preko organizacije za platni promet, obavezan je da doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje uplati do sedmog datuma u mjesecu, za protekli mjesec.

Član 24.

Obveznik uplate doprinosa koji ne uplati doprinos u roku dospelosti, obavezan je da uz dospjeli iznos doprinosa plati kamatu po kamatnoj stopi propisanoj važećim propisima.

Član 25.

Obveznik je dužan, da doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje uplati za sve zaposlene radnike – osiguranike, prilikom isplate plata i drugih primanja po osnovu rada na koja se, u skladu sa zakonom, plaća doprinos. Ako poslodavac zaposlenim radnicima u određenom mjesecu nije isplatio platu i druga primanja po osnovu rada, dužan je da uplati doprinos do 15. u mjesecu za prethodni mjesec, prema osnovici koju predstavlja iznos plate na koju radnik ima pravo za taj mjesec, prema zakonu i kolektivnom ugovoru.

Izuzetno, poslodavac koji do dana stupanja na snagu ovog zakona, nije uplatio doprinos u smislu stava 1. ovog člana, može uplatiti doprinos za jednog ili više radnika za određeni period unazad, ako tim radnici stiču pravo na dio staža osiguranja koji im nedostaje za ostvarivanje prava na penziju. Ukoliko ne postoji poslodavac, doprinos može uplatiti pravni sljednik poslodavca ili sam radnik.

Odredbe stava 2. ovog člana mogu se primjenjivati najdalje godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 26.

Fond vodi evidenciju i vrši kontrolu obračunavanja i plaćanja doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Kontrolu iz stava 1. ovog člana vrši ovlašćeni radnik Fonda (u daljem tekstu: kontrolor), uvidom u poslovne knjige i odgovarajuću finansijsku dokumentaciju obveznika plaćanja doprinosa, i to isključivo u poslovnim prostorijama i u prisustvu ovlašćenog radnika obveznika plaćanja doprinosa.

O utvrđenom stanju kontrolor sastavlja zapisnik. Ako utvrdi da je obveznik plaćanja doprinosa obračunao i uplatio manji iznos na ime doprinosa, od onog koji je bio dužan da uplati, zapisnikom će odrediti rok za uplatu utvrđenog iznosa dugovanja, koji ne može biti kraći od 3, niti duži od 15 dana.

Ako obveznik uplate doprinosa ne uplati utvrđeni iznos dugovanja u roku određenom zapisnikom o izvršenoj kontroli, Fond dostavlja zapisnik Poreskoj upravi, radi prinudne naplate utvrđenog iznosa dugovanja.

Prinudna naplata iz stava 4. ovog člana prioritetno se izvršava.

V - PENZIJSKI STAŽ

1. Staž osiguranja

Član 27.

U staž osiguranja računa se vrijeme koje je osiguranik proveo posle navršene 15. godine života u obaveznom i dobrovoljnom osiguranju, u skladu sa članom 11. do 15. i članom 17. ovog zakona, kao i staž koji je dokupljen u skladu sa članom 43. ovog zakona.

Član 28.

Vrijeme koje je osiguranik proveo u radnom odnosu kod dva ili više poslodavaca u kraćem radnom vremenu od punog radnog vremena (nepuno radno vrijeme) računa se u staž osiguranja, srazmjerno radnom vremenu provedenom na radu u odnosu na puno radno vrijeme.

Osiguraniku vrijeme provedeno u radnom odnosu u vremenu dužem od punog radnog vremena ne računa se u staž osiguranja.

Član 29.

U staž osiguranja računa se sve vrijeme provedeno u radnom odnosu sa punim radnim vremenom.

Kao vrijeme provedeno u radnom odnosu sa punim radnim vremenom podrazumjeva se i vrijeme koje je osiguranik proveo u radnom odnosu sa skraćanim radnim vremenom, ako je radno vrijeme, u smislu propisa o radnim odnosima, izjednačeno sa punim radnim vremenom.

Član 30.

Vrijeme koje je osiguranik proveo na radu sa skraćanim radnim vremenom, koje nije u smislu člana 29. stav 2. ovog zakona izjednačeno sa punim radnim vremenom, preračunava se na puno radno vrijeme.

Član 31.

Osiguraniku kod kojeg je nastala invalidnost po osnovu koje se stiče pravo na invalidsku penziju, u staž osiguranja računa se vrijeme do dana prestanka radnog odnosa, a osiguraniku koji obavlja samostalnu djelatnost - do dana prestanka obavljanja djelatnosti, po osnovu koje je osiguran.

Član 32.

U staž osiguranja računa se vrijeme koje je osiguranik proveo:

- 1) na bolovanju posle prestanka radnog odnosa ili drugog rada po osnovu kojeg je bio osiguran;
- 2) na prekvalifikaciji ili dokvalifikaciji na koju je upućen kao invalid rada posle prestanka radnog odnosa, ili kao vojni invalid, kao civilni invalid rata, kao slijepo lice, lice oboljelo od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih oboljenja, paraplegije, cerebralne i dječije paralize;
- 3) kao učesnik u štrajku koji je organizovan u skladu sa zakonom, kojim je uređeno pravo radnika na štrajk.

Član 33.

U staž osiguranja računa se vrijeme provedeno u osiguranju, po osnovu obavljanja samostalne djelatnosti, svešteničke dužnosti, odnosno vjerske službe, kao i vrijeme provedeno u dobrovoljnom osiguranju.

Osiguraniku koji obavlja samostalnu djelatnost, u staž osiguranja računa se i vrijeme za koje je privremeno prekinuo obavljanje djelatnosti, u skladu sa zakonom, izuzev vremena provedenog na odsluženju vojnog roka, ako je za to vrijeme uplatio doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Član 34.

U staž osiguranja računa se vrijeme, koje je osiguranik bio prijavljen organizaciji za zapošljavanje, posle prestanka radnog odnosa, u skladu sa propisima o zapošljavanju.

2. Staž osiguranja koji se računa sa uvećanim trajanjem

Član 35.

Stož osiguranja sa uvećanim trajanjem računa se osiguranicima koji su radili puno radno vrijeme:

- 1) sa tjelesnim oštećenjem od najmanje 70%;
- 2) kao vojni invalidi od I do VI grupe;
- 3) kao civilni invalidi rata od I do VI grupe;
- 4) kao slijepa lica, lica oboljela od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih oboljenja, paraplegije, cerebralne i dječije paralize i multiple skleroze, kao i osiguraniku koji je ostvario novčanu naknadu za pomoć i njegu za vrijeme trajanja radnog odnosa, bez obzira na procenat tjelesnog oštećenja.

Osiguraniku iz stava 1. ovog člana, svakih 12 mjeseci rada, računa se kao 15 mjeseci staža osiguranja.

Član 36.

Stož osiguranja sa uvećanim trajanjem, računa se i osiguraniku koji radi na naročito teškim i po zdravlje štetnim radnim mjestima, ili u određenim djelatnostima na naročito teškim poslovima i na poslovima na kojima posle navršenja određenih godina života osiguranik ne može uspješno da obavlja svoju profesionalnu djelatnost.

Stepen uvećanja staža osiguranja iz stava 1. ovog člana zavisi od težine štetnosti rada, odnosno prirode posla, i može iznositi najviše do 50%.

Odredba stava 1. ovog člana će se primjenjivati od 29. decembra 2003. godine.

Član 37.

Kao radna mjesta, odnosno poslovi na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, zato što je rad na njima naročito težak i štetan po zdravlje, mogu se utvrditi radna mjesta na kojima postoje sljedeći uslovi:

- 1) da u vezi s obavljanjem poslova postoje znatniji štetni uticaji na zdravstveno stanje i radnu sposobnost radnika, i pored toga što su primjenjene sve opšte i posebne zaštitne mjere utvrđene propisima, kao i druge mjere koje mogu uticati na otklanjanje i smanjivanje štetnih uticaja;
- 2) da se poslovi pod teškim i po zdravlje štetnim uslovima obavljaju neposredno pored izvora štetnih uticaja u neprekidnom toku procesa rada;
- 3) da poslove na radnom mjestu pod okolnostima iz tač. 1. i 2. ovog stava, obavlja isti osiguranik u toku punog radnog vremena, uzimajući kao puno radno vrijeme i skraćeno radno vrijeme određeno za pojedine poslove zbog posebnih uslova rada.

Kao radna mjesta, odnosno poslovi na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, zato što je vijek vršenja profesionalne djelatnosti ograničen navršenjem određenih godina života, mogu se utvrditi radna mjesta u onim zanimanjima u kojima, zbog prirode i težine posla, fiziološke funkcije organizma opadaju u toj mjeri, da osiguraniku onemogućavaju dalje uspješno vršenje iste profesionalne djelatnosti.

Član 38.

Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i stepen uvećanja staža po tome osnovu utvrđuje ministarstvo nadležno za poslove rada, na zahtjev poslodavca, inspektora rada, sindikata ili zainteresovanog radnika, a na osnovu analize i mišljenja ovlašćene naučne ili stručne organizacije.

Vlada Republike Srpske (u daljem tekstu: Vlada) donosi bliže propise:

- o utvrđivanju radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem,
- o uslovima koje moraju ispunjavati organizacije za obavljanje djelatnosti iz stava 1. ovog člana.

Član 39.

Osiguranicima iz članova 35. i 36. ovog zakona, staž osiguranja računa se sa uvećanim trajanjem, samo za vrijeme koje su efektivno proveli na radu.

Kao vrijeme efektivno provedeno na radu, smatra se i vrijeme koje je osiguranik proveo na godišnjem odmoru i plaćenom odsustvu do 36 radnih dana u toku jedne kalendarske godine, u skladu sa Zakonom.

Član 40.

Radna mjesta, na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, kao i stepen uvećanja staža osiguranja, podliježu reviziji.

Pod revizijom radnih mjesta, na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i revizijom stepena uvećanja staža osiguranja, u smislu ovog zakona, smatra se ponovna ocjena postojanja uslova iz člana 37. ovog zakona

Revizija radnih mjesta iz stava 1. ovog člana, vrši se na način i po postupku predviđenom ovim zakonom, za njihovo utvrđivanje.

Revizija radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, koja su utvrđena u skladu sa ovim zakonom, izvršiće se najkasnije u roku od 10 godina od dana stupanja na snagu ovog zakona, a nakon toga, najmanje svakih 10 godina.

Revizija radnih mjesta, na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, koja su utvrđena do 31. marta 1992. godine, izvršiće se najkasnije u roku od pet godina od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 41.

Stož osiguranja u smislu članova 27. do 36. ovog zakona računa se osiguraniku, za vrijeme za koje je plaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

3. Poseban staž

Član 42.

U poseban staž u dvostrukom trajanju računa se:

- 1) pripadniku oružanih snaga bivše SFRJ - vrijeme učešća u oružanim sukobima na teritoriji Hrvatske, posle 17. avgusta 1990. godine;
- 2) pripadniku Vojske Republike Srpske i pripadniku Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske - vrijeme neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja na teritoriji bivše Bosne i Hercegovine, posle 4. avgusta 1991. godine;
- 3) pripadniku Vojske i pripadniku Ministarstva unutrašnjih poslova bivše Republike Srpske Krajine - vrijeme učešća u oružanim sukobima na teritoriji bivše SFRJ posle 4. avgusta 1991. godine, pod uslovom da imaju prebivalište na teritoriji Republike;
- 4) građaninu Republike - vrijeme učešća u antifašističkoj i oslobodilačkoj borbi tokom 20. vijeka kao pripadniku srpske, crnogorske, Vojske u otadžbini i Jugoslovenske vojske.

Licima iz stava 1. tač. 1. i 2. ovog člana računa se u poseban staž u dvostrukom trajanju i vrijeme provedeno u zarobljeništvu, kao i vrijeme provedeno na liječenju i medicinskoj rehabilitaciji, zbog posljedica bolesti ili povreda zadobijenih u oružanim sukobima i zarobljeništvu.

Poseban staž u smislu stava 1. tač. 1. i 2. i stava 2. ovog člana, utvrđuje se na osnovu pravosnažnog rješenja o kategorizaciji boraca, koje donosi ministarstvo nadležno za pitanje boraca.

Uvjerjenje o pripadništvu oružanim snagama iz stava 1. tačka 3. ovog člana, izdaje Biro bivše Republike Srpske Krajine.

Poseban staž u smislu stava 1. tač.1, 2. i 3. i stava 2. ovog člana, pripada zaključno sa danom demobilizacije, odnosno sa danom oslobađanja iz zarobljeništvu ili završetka liječenja i medicinske rehabilitacije, a najdalje do 30. juna 1996. godine

4. Dokup staža

Član 43.

Za osiguranika koji ne ispunjava uslove propisane za ostvarivanje prava za starosnu penziju, poslodavac, odnosno sam osiguranik može dokupiti nedostajući staž, ako s tim stažom ispunjava uslove za ostvarivanje prava na penziju, a najviše 3 godine.

Dokup staža u smislu stava 1. ovog člana, može se vršiti godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Fond opštim aktom utvrđuje visinu, način i rok za uplatu sredstava za dokup staža, s tim da se visina sredstava utvrđuje tako, da se ostvarenim sredstvima obezbeđuje izvršenje obaveza Fonda nastale priznavanjem tog staža.

U penzijski staž računa se samo ono vrijeme dokupljenog staža, za koje su obaveze po tom osnovu uplaćene u cjelosti.

VI - MATIČNA EVIDENCIJA

Član 44.

Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske (u daljem tekstu: Fond) vodi matičnu evidenciju o osiguranicima, obveznicima uplate doprinosa i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 45.

Matična evidencija se ustrojava i vodi po jedinstvenim metodološkim principima. Unošenje podataka u matičnu evidenciju vrši se prema Jedinstvenom kodeksu šifara.

Podaci se unose u matičnu evidenciju na osnovu prijava podnesenih na propisanim obrascima koje se mogu dostavljati i putem magnetnih medija.

Podaci iz matične evidencije koriste se i za statistička istraživanja i druge službene potrebe.

Član 46.

U matičnu evidenciju unose se podaci o:

- 1) osiguranicima iz penzijskog i invalidskog osiguranja (u daljem tekstu: osiguranici);
- 2) korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja (u daljem tekstu: korisnici prava);
- 3) obveznicima uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljem tekstu: obveznici uplate doprinosa).

Član 47.

Svojestvo osiguranika za lice za koje je podnesena prijava na osiguranje utvrđuje se izdavanjem potvrde o prijemu na osiguranje i unošenjem podataka u matičnu evidenciju, bez izdavanja rješenja ukoliko zakonom nije drugačije propisano.

Prilikom prijave na osiguranje vrši se provjera podataka sadržanih u prijavi.

Prije unošenja podataka u matičnu evidenciju o osiguranicima, Fond ima pravo da vrši pregled poslovnih knjiga i evidencija iz oblasti rada kod organizacija i drugih obveznika obračuna i uplate doprinosa, radi kontrole tih podataka.

Član 48.

Lice za koje obveznik podnošenja prijava nije podnio prijavu na osiguranje može podnijeti zahtjev za utvrđivanje svojstva osiguranika.

Fond će pokrenuti postupak za utvrđivanje svojstva osiguranika i kada, prilikom kontrole ili na drugi način, utvrdi da prijava na osiguranje i/ili odjava sa osiguranja nije podnesena za lice koje ima pravo na penzijsko i invalidsko osiguranje.

U slučajevima iz stavova 1. i 2. ovog člana Fond donosi rješenje o utvrđivanju svojstva osiguranika.

Član 49.

Kad se svojstvo osiguranika utvrđuje po isteku rokova određenih za podnošenje prijava na osiguranje, Fond je dužan da pokrene postupak za naplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za period za koji se naknadno utvrđuje svojstvo osiguranika.

Stav 1. ovog člana neće se primjenjivati kod dokazivanja staža putem svjedoka u smislu člana 166. stav 2. i 4. ovog zakona.

Član 50.

Stručna služba Fonda je obavezna, godinu dana prije ispunjenja uslova za sticanje prava na starosnu penziju, obavijestiti pismeno osiguranika, na njegov zahtjev, o činjenicama relevantnim za ostvarivanje tog prava, radi uvida o registrovanim podacima u matičnoj evidenciji.

1. Podaci koji se unose u matičnu evidenciju

Član 51.

U matičnu evidenciju unose se sljedeći podaci o osiguranicima:

- 1) prezime i ime;
- 2) matični broj građanina;
- 3) lični broj osiguranika;
- 4) pol;
- 5) državljanstvo;
- 6) zanimanje;
- 7) školska sprema;
- 8) osnov osiguranja;
- 9) o stažu osiguranja, platama, naknadama plate, osnovicama osiguranja i drugim naknadama koje se uzimaju za obračun penzijskog osnova;
- 10) o invalidima rada – korisnicima prava po osnovu preostale radne sposobnosti;
- 11) o poslovima na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem;
- 12) o posebnom stažu i učešću u ratu;
- 13) o broju časova provedenim na radu u punom radnom vremenu, kraćem od punog radnog vremena, dužem od punog radnog vremena i dopunskom radu, broju časova za koje je obračunata naknada plate i o ostvarenoj plati;
- 14) o osiguranicima s tjelesnim oštećenjem od najmanje 70%, vojnim invalidima od I do VI grupe, civilnim invalidima rata od I do VI grupe, slijepim licima, licima oboljelim od

distrofije ili srodnih mišićnih i neuromišićnih oboljenja i od paraplegije, cerebralne i dječije paralize i multipleks skleroze;

- 15) radno vrijeme radnika – časova dnevno;
- 16) datum stupanja radnika na rad - u osiguranje;
- 17) datum prestanka rada – osiguranja;
- 18) vrijeme provedeno na služenju vojnog roka nakon navršene 20. godine života;
- 19) u vezi sa ocjenom radne sposobnosti;
- 20) registarski broj obveznika uplate doprinosa.

Član 52.

U matičnu evidenciju korisnika prava pored podataka iz člana 51. ovog zakona, unose se i sljedeći podaci:

- 1) vrsta penzije;
- 2) pravni osnov za ostvarivanje prava na penziju;
- 3) datum sticanja prava na penziju, datum početka isplate, prekida i ponovne isplate penzije, kao i datum prestanka prava na penziju;
- 4) datum nastanka i uzrok invalidnosti – smrti i dijagnoza bolesti;
- 5) penzijski osnov i iznos penzije na dan sticanja prava;
- 6) isplatna adresa.

Član 53.

U matičnu evidenciju, o korisnicima porodične penzije, za umrlog osiguranika ili za umrlog korisnika lične penzije, kao i za korisnike porodične penzije, unose se sljedeći podaci:

- 1) prezime i ime umrlog osiguranika ili korisnika lične penzije i korisnika porodične penzije;
- 2) matični broj građanina i lični broj osiguranika ili lica po osnovu koga je ostvareno pravo na porodičnu penziju i korisnika porodične penzije;
- 3) pol umrlog osiguranika ili korisnika lične penzije;
- 4) srodstvo sa umrlim osiguranikom, odnosno korisnikom penzije od koga izvodi pravo na porodičnu penziju;
- 5) datum sticanja prava na penziju, datum od kada se penzija isplaćuje i datum prestanka prava na penziju;
- 6) iznosu porodične penzije.

2. Ustrojavanje i vođenje matične evidencije

Član 54.

Matična evidencija se ustrojava unošenjem podataka o obveznicima uplate doprinosa, osiguranicima i korisnicima prava na osnovu odgovarajućih prijava. Prijave za ustrojavanje matične evidencije obveznik uplate doprinosa podnosi nadležnoj područnoj organizacionoj jedinici Fonda.

U matičnu evidenciju unose se i sve promjene podataka iz članova 51, 52. i 53. ovog zakona.

Član 55.

Fond obveznicima uplate doprinosa određuje registarski broj. Registarski broj obveznika uplate doprinosa sastoji se od oznake Republike Srpske (u daljem tekstu:

Republika), opštine, tekućeg rednog broja registra obveznika uplate doprinosa i kontrolnog broja.

Pored registarskog broja o obveznicima uplate doprinosa, Fond u evidenciju unosi i jedinstveni identifikacioni broj.

Član 56.

U cilju ustrojavanja i vođenja matične evidencije o obveznicima uplate doprinosa, osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, nadležnoj filijali Fonda podnose odgovarajuće prijave i to:

1) obveznik uplate doprinosa:

- prijavu o početku poslovanja, prestanku poslovanja ili promjene u toku poslovanja,
- prijavu na osiguranje, odjavu osiguranja i prijavu promjene podataka u osiguranju,
- prijavu podataka o ostvarenoj plati, naknadama plate i stažu osiguranja,
- prijavu podataka o osiguranicima – invalidima rada i
- prijavu o promjeni navedenih podataka.

2) Zavod za zapošljavanje Republike Srpske:

- prijavu na osiguranje, odjavu osiguranja i prijavu promjena u osiguranju za nezaposlena lica koja su u skladu sa Zakonom osigurana na penzijsko i invalidsko osiguranje, kao i o njihovoj naknadi koja služi za utvrđivanje penzijskog osnova,

3) Fond:

- prijavu o utvrđivanju posebnog staža,
- druge prijave kada je za to ovim zakonom ovlašćen,

4) Osiguranik koji je sam obveznik uplate doprinosa:

- prijavu o početku, prestanku i promjenama o obvezniku uplate doprinosa i
- prijavu na osiguranje, odjavu osiguranja i promjenama podataka u osiguranju.

Pod obveznikom uplate doprinosa, u smislu stava 1. tačka 1) ovog člana podrazumjeva se preduzeće i druga organizacija koja obavlja privrednu djelatnost, udruženje, banka, organizacija za osiguranje, zadruga, ustanova, zavod, fond i druga organizacija koja obavlja djelatnost javnih službi, državni organ, organ političko-teritorijalne zajednice i lokalne samouprave i drugo domaće i strano pravno i fizičko lice koje zapošljava radnike.

Fond za osiguranike u smislu stava 1. tačka 3) ovog člana popunjava prijave i u matičnu evidenciju unosi podatke o utvrđenom stažu osiguranja i posebnom stažu za osiguranike koji su sami obveznici plaćanja doprinosa, kao i osnovici koja služi za utvrđivanje penzijskog osnova.

Član 57.

U prijave podataka za matičnu evidenciju o osiguranicima podaci se unose na osnovu javnih isprava i zakonom pripisanih evidencija i drugih zvaničnih evidencija koje vode obveznici obračuna i uplate doprinosa – poslodavci i obveznici podnošenja prijave podataka.

Član 58.

Za tačnost podataka unesenih u prijave podataka za matičnu evidenciju o osiguranicima odgovoran je podnosilac prijave.

Fond je dužan da provjerava tačnost podataka unesenih u prijave podataka za matičnu evidenciju i da vrši uvid u evidenciju i dokumentaciju na kojima se zasnivaju podaci uneseni u prijavu.

Član 59.

Prijave podataka za matičnu evidenciju o osiguranicima podnose se nadležnoj organizacionoj jedinici Fonda i to:

1) za osiguranika – radnika iz člana 12. ovog zakona – prema sjedištu poslodavca, odnosno njegove organizacione jedinice (filijala, ekspozitura, ispostava, poslovnicu, predstavništvo, zastupništvo i druga poslovna i radna jedinica);

2) za osiguranike preduzetnike iz člana 14. ovog zakona – prema mjestu u kome je osiguranik registrovao obavljanje djelatnosti po osnovu koje je osiguran;

3) za osiguranike vjerske službenike – prema sjedištu administrativnog organa vjerske zajednice;

4) za osiguranike u dobrovoljnom osiguranju – prema prebivalištu osiguranika;

5) za nezaposlena lica koja su u skladu sa Zakonom osigurana na penzijsko i invalidsko osiguranje – prema sjedištu organizacione jedinice nadležne službe za zapošljavanje.

Izuzetno od odredaba stava 1. ovog člana za lica zaposlena u zajedničkim organima Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikta prijave podataka za matičnu evidenciju o osiguranicima podnose se nadležnoj organizacionoj jedinici Fonda prema mjestu prebivališta zaposlenog.

Rješenje, odnosno odobrenje o početku, promjeni i prestanku, kao i privremenom prestanku i ponovnom početku obavljanja poslovanja obveznika uplate doprinosa, dostavlja Fondu organ uprave koji je izdao rješenje, odnosno odobrenje ili drugi nadležni organ, u roku od osam dana.

Član 60.

Podatke iz prijave iz člana 56. ovog zakona Fond unosi u matičnu evidenciju.

Član 61.

Ukoliko Fond, prilikom provjere podataka u smislu člana 58. ovog zakona, utvrdi da prijava nije pravilno popunjena, naložiće podnosiocu prijave da izvrši ispravku u roku od 15 dana. Ako podnosilac prijave ne otkloni nedostatke u prijavi u tom roku, Fond će odbiti prijem prijave i o tome donijeti rješenje, koje ima karakter upravnog akta.

Član 62.

Fond je dužan da osiguraniku, na njegov zahtjev, izda uvjerenje o podacima unesenim u matičnu evidenciju.

Uvjerenje iz stava 1. ovog člana ima karakter javne isprave.

Osiguranik ima pravo da zahtijeva da Fond donese rješenje o podacima o osiguranju i penzijskom stažu unesenim u matičnu evidenciju. Fond je dužan da ovo rješenje donese u roku od 30 dana od prijema zahtjeva.

Rješenje iz stava 3. ovog člana ima karakter upravnog akta i protiv njega podnosilac zahtjeva ima pravo žalbe u skladu sa zakonom.

Član 63.

Podaci uneseni u matičnu evidenciju osiguranicima na način utvrđen ovim zakonom mogu se naknadno mijenjati u sljedećim slučajevima:

1) ako nadležni organ naknadno u propisanom postupku utvrdi promjenu podataka;

2) ako su podaci uneseni u matičnu evidenciju na osnovu lažnih isprava;

3) ako se naknadno, provjerom podataka ili na drugi način, utvrdi da su u matičnu evidenciju uneseni neispravni, netačni ili nepotpuni podaci;

4) u drugim slučajevima u kojim se po propisanom postupku mogu upotrijebiti pravna sredstva.

Član 64.

Prijave podataka za vođenje evidencije iz člana 56. ovog zakona dostavljaju se u sljedećim rokovima:

1) prijava početka poslovanja, prijava prestanka poslovanja i prijava promjena u poslovanju obveznika uplate doprinosa u roku od osam dana od dana početka poslovanja, odnosno od dana prestanka poslovanja ili od dana nastale promjene u poslovanju, prema rješenju nadležnog organa;

2) prijava na osiguranje, odjava sa osiguranja i prijava promjene u toku osiguranja, u roku od osam dana od dana zaposlenja ili početka obavljanja djelatnosti po osnovu koje je osiguran, odnosno od dana prestanka zaposlenja ili obavljanja djelatnosti po osnovu koje je bio osiguran, odnosno od dana nastale promjene u osiguranju;

3) prijava podataka o ostvarenoj plati, naknadama plate i drugim naknadama i stažu osiguranja, odnosno osnovicama najkasnije do 31. marta tekuće godine za proteklu kalendarsku godinu;

4) prijava podataka za dokup staža za starosnu penziju u roku od 30 dana od dana prijema pravosnažnog rješenja o priznatom stažu osiguranja;

5) prijava podataka za osiguranika invalida rata u roku od 30 dana od dana prijema pravosnažnog rješenja o utvrđenoj invalidnosti osiguranika i pravu po tom osnovu;

6) prijava o promjeni podataka iz tačke 3) ovog člana u roku od osam dana od dana utvrđene promjene, odnosno od dana prijema pravosnažnog rješenja kojim je utvrđena promjena podataka.

Član 65.

Podaci za korisnike prava unose se u matičnu evidenciju prilikom ostvarivanja prava na osnovu pravosnažnog rješenja Fonda ili drugog nadležnog organa.

Član 66.

Prijave podataka za ustrojavanje i vođenje matične evidencije o osiguranicima, na osnovu kojih su podaci uneseni u matičnu evidenciju, čuvaju se najmanje 40 godina, računajući od dana sticanja prava utvrđenih na osnovu tih podataka i deset godina nakon prestanka prava.

Član 67.

Umjesto originalnih prijava podataka, podaci iz prijava se mogu čuvati na magnetnim medijima.

Član 68.

Uništavanje originalnih prijava na osnovu kojih su uneseni podaci u matičnu evidenciju vrši stručna komisija, koju obrazuje Fond. Predsjednik komisije je predstavnik Arhiva Republike Srpske.

Član 69.

Fond je ovlašten da odjavi osiguranika sa osiguranja po službenoj dužnosti ili na njegov zahtjev u sljedećim slučajevima:

1) kada je obveznik uplate doprinosa prestao sa poslovanjem na osnovu rješenja nadležnog organa, a nije podnio odjavu;

2) kada je obveznik uplate doprinosa prestao sa poslovanjem iz nepoznatih razloga ili u slučaju više sile;

3) kada obveznik uplate doprinosa nije odjavio osiguranike, a prijavio je prestanak poslovanja.

Član 70.

U slučajevima iz člana 69. stav 1. tačke 1) i 2) ovog zakona, Fond će odjaviti osiguranika sa osiguranja, rješenjem.

Fond će rješenjem utvrditi prestanak poslovanja obveznika uplate doprinosa i odjaviti osiguranika sa osiguranja u slučaju iz člana 69. stav 1. tačka 2) ovog zakona.

Rješenje iz stavova 1. i 2. ovog člana imaju snagu upravnog akta protiv kojeg se može izjaviti žalba, u skladu sa zakonom.

Član 71.

U cilju trajnog i sigurnog obezbjeđenja i zaštite podataka, Fond najmanje po jedan primjerak prijave propisanih ovim zakonom deponuje u trezore ili u druge odgovarajuće depoe na teritoriji Republike (magnetni mediji i dr.).

Član 72.

Svi statistički podaci i informacije koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju u Fondu i kod poslodavaca moraju biti prikazani po polu.

Statistički podaci i informacije od opšteg značaja, koje se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju u skladu sa stavom 1. ovog člana, moraju biti dio statističke evidencije i dostupni javnosti.

Član 73.

Rješenje, odnosno odobrenje o početku, promjeni i prestanku kao i privremenom prestanku i ponovnom početku obavljanja poslovanja za preduzetnika, dostavlja Fondu organ uprave, koji je izdao rješenje, odnosno odobrenje u roku od osam dana.

VII - PRAVA IZ PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA I USLOVI ZA NJIHOVO OSTVARIVANJE

Član 74.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, prema ovom zakonu, su:

1) za slučaj starosti - starosna penzija;

2) za slučaj invalidnosti - invalidska penzija, prekvalifikacija ili dokvalifikacija i raspoređivanje, odnosno zaposlenje na drugom odgovarajućem poslu, kao i pravo na novčanu naknadu po osnovu korišćenja prava na prekvalifikaciju, dokvalifikaciju ili raspoređivanja, odnosno zapošljavanja na drugom odgovarajućem poslu, ili po osnovu čekanja na raspoređivanje, odnosno zaposlenje na drugom radnom mjestu;

3) za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika lične penzije - porodična penzija.

A) STAROSNA PENZIJA

1. Uslovi za sticanje prava na starosnu penziju

Član 75.

Pravo na starosnu penziju stiče osiguranik kad navršši 65 godina života i najmanje 20 godina staža osiguranja.

Osiguranik iz stava 1. ovog člana koji nema 20 godina staža osiguranja, stiče pravo na starosnu penziju kad navršši 65 godina života i najmanje 25 godina penzijskog staža.

Osiguranik koji navršši 40 godina staža osiguranja stiče pravo na starosnu penziju, bez obzira na godine života.

Osiguranik kojem je utvrđen poseban staž u dvostrukom trajanju, u smislu člana 42. ovog zakona, stiče pravo na starosnu penziju kad navršši 40 godina penzijskog staža, bez obzira na godine života.

Izuzetno od uslova za sticanje prava na starosnu penziju iz st. 1. i 3. ovog člana, osiguranik žena ako to zahtijeva, stiče pravo na starosnu penziju kad navršši 60 godina života i najmanje 20 godina staža osiguranja ili kad navršši 35 godina staža osiguranja, bez obzira na godine života, u skladu sa odredbama ovog zakona.

Član 76.

Osiguranik koji je proveo najmanje 15 godina efektivnog rada na naročito teškim i po zdravlje štetnim poslovima iz člana 37. ovog zakona, stiče pravo na starosnu penziju, pod uslovom da je navršio 55 godina života i najmanje 30 godina penzijskog staža.

Odredba stava 1. ovog člana, u pogledu godina života i godina penzijskog staža, primjenjuje se i na osiguranika koji je najmanje 15 godina efektivno radio sa punim radnim vremenom u svojstvu osiguranika iz člana 36. stav 1. ovog zakona.

2. Penzijski osnov za određivanje starosne i invalidske penzije

Član 77.

Penzijski osnov za određivanje starosne i invalidske penzije predstavlja prosječan iznos neto plata osiguranika, novčanih i nenovčanih prihoda i naknada koje je osiguranik ostvario u skladu sa ugovorom o radu, kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu na koje je obračunat i uplaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljem tekstu: plata), odnosno neto osnovica osiguranja, počev od 1. januara 1970. godine, do dana ostvarivanja prava, s tim što se za utvrđivanje penzijskog osnova ne uzimaju plate niti osnovice osiguranja iz 1992. i 1993. godine.

Ako Fond, odnosno osiguranik ne raspolaže podacima o plati za utvrđivanje penzijskog osnova u skladu sa članom 82. ovog zakona, za godine za koje se ne raspolaže podacima o plati osiguranika, kao plata uzima se iznos prosječne plate u SRBiH, odnosno Republici za te godine uvećan, odnosno umanjen za onoliko koliko je plata osiguranika veća, odnosno manja od prosječne plate u SRBiH, odnosno Republici u godini koja prethodi godini za koju ne postoje podaci o plati, a ako podaci ne postoje za više uzastopnih godina, onda se kao plata uzima iznos prosječne plate ostvarene u SRBiH, odnosno Republici iz tih godina

uvećan, odnosno umanjen za onoliko koliko je plata osiguranika prosječno veća, odnosno manja od prosječne plate, u godini za koju se raspoložuje podacima o plati osiguranika.

Član 78.

Platom, odnosno osnovicom osiguranja, u smislu člana 77. ovog zakona, smatra se prosječan mjesečni neto iznos plate, koju je osiguranik ostvario u skladu sa propisima i kolektivnim ugovorom za rad u punom radnom vremenu, vremenu kraćem od punog radnog vremena i u vremenu dužem od punog radnog vremena, preračunatom na puno radno vrijeme, kao i prosječan mjesečni iznos osnovice osiguranja za koju je osiguranik uplaćivao doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Član 79.

U prosječan mjesečni iznos neto plate, koja služi za utvrđivanje penzijskog osnova, uračunava se i osnov za određivanje naknade plate za vrijeme:

- 1) odsustvovanja sa rada, u skladu sa propisima o radnim odnosima;
- 2) privremene spriječenosti za rad, u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju;
- 3) ostvarivanja prava po osnovu preostale radne sposobnosti, u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju.

Član 80.

Osiguraniku koji je u kalendarskoj godini iz koje se plata uzima za utvrđivanje penzijskog osnova, bio istovremeno zaposlen kod dva ili više poslodavaca sa nepunim radnim vremenom, penzijski osnov se utvrđuje na osnovu neto plata ostvarenih kod svih poslodavaca.

Član 81.

Ako ovim zakonom nije drugačije određeno, plata odnosno osnovica osiguranja iz godine u kojoj osiguranik stiče pravo na penziju, ne uzima se za utvrđivanje penzijskog osnova.

Član 82.

Plate i osnovice osiguranja koje se u smislu članova 77. do 81. ovog zakona uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova, valorizuju se prema kretanju prosjeka neto plata svih zaposlenih u bivšoj Bosni i Hercegovini i u Republici, i na taj način dovode na nivo neto plata u Republici, u kalendarskoj godini koja prethodi godini početka primjene odredaba članova 77. do 87. ovog zakona, koja se usklađuje svake godine prema stopi rasta plate u godini, u kojoj osiguranik stiče pravo na penziju.

Mogućnost usklađivanja koeficijentata valorizacije iz stava 1. ovog člana razmatra Upravni odbor Fonda svake godine, a isti se obavezno usklađuje kada se steknu uslovi za to.

Član 83.

Koeficijente za valorizaciju plata u smislu člana 82. ovog zakona, utvrđuje Fond svake kalendarske godine na osnovu statističkih podataka o kretanju neto plata, koje objavljuje Zavod za statistiku Republike Srpske.

Član 84.

Osiguraniku koji je do dana nastanka invalidnosti ostvario platu samo u kalendarskoj godini u kojoj je nastala invalidnost, penzijski osnov za određivanje invalidske penzije čini mjesečni prosjek neto plata osiguranika, ostvarenih do dana nastanka invalidnosti.

Član 85.

Osiguraniku koji do dana nastanka invalidnosti nije ostvario platu ni za jedan mjesec, penzijski osnov za određivanje invalidske penzije čini plata koja bi mu, prema kolektivnom ugovoru, pripadala za radno mjesto na koje je bio raspoređen na dan nastanka invalidnosti, a za osiguranika koji je osiguran po drugom osnovu, izuzev osiguranika iz člana 16. ovog zakona, osnovica osiguranja propisana za uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Član 86.

Kao penzijski osnov za određivanje invalidske penzije osiguraniku iz člana 16. ovog zakona, uzima se prosječna neto plata u Republici, u godini koja je prethodila godini u kojoj je kod osiguranika nastala invalidnost, prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, a ako je to za osiguranika povoljnije, neto plata ili osnovica osiguranja na koju je uplaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Član 87.

Penzijski osnov pripadnika oružanih snaga Republike, koji je u oružane snage stupio prije 20. maja 1992. godine i ostao u oružanim snagama neprekidno do 15. decembra 1995. godine, ili do ispunjenja uslova za sticanje prava na penziju, kao i učesnika NOR-a prije 9. septembra 1943. godine, ne može biti manji od prosječne neto plate u Republici, u godini koja je prethodila godini u kojoj stiče pravo na penziju, uvećane za 30%.

Penzijski osnov pripadnika oružanih snaga Republike, koji je u oružane snage stupio 20. maja 1992. godine i kasnije, i ostao u oružanim snagama neprekidno do 15. decembra 1995. godine, ili do ispunjenja uslova za ostvarivanje prava na penziju, kao i učesnika NOR-a poslije 9. septembra 1943. godine, ne može biti manji od prosječne neto plate u Republici, u godini koja prethodi godini u kojoj se stiče pravo na penziju.

Penzijski osnov nosioca "Partizanske spomenice 1941.", utvrđen na način iz stava 1. ovog člana, uvećava se za 30%.

3. Određivanje visine starosne penzije

Član 88.

Starosna penzija određuje se u procentu od penzijskog osnova, zavisno od dužine penzijskog staža i kalendarske godine u kojoj se ostvaruje pravo na penziju.

Starosna penzija za 20 godina penzijskog staža pripada osiguraniku u visini 45% od penzijskog osnova i za svaku narednu punu godinu penzijskog staža procenat za određivanje penzije povećava se za:

%	Ako se pravo na penziju ostvaruje u:
- 1,70	2002. godini
- 1,60	2003. godini
- 1,50	2004. godini i narednim godinama.

Osiguraniku iz stava 2. ovog člana koji na dan ostvarivanja prava na starosnu penziju ima navršenih 6 i više , ali manje od 12 mjeseci preko punih godina penzijskog staža, procenat za određivanje penzije dodatno se po tom osnovu povećava za:

%	Ako se pravo na penziju ostvaruje u:
- 0,85	2002. godini
- 0,80	2003. godini
- 0,75	2004. godini i narednim godinama

Penzija određena od penzijskog osnova na način iz st. 2. i 3. ovog člana ne može za puni penzijski staž iznositi više od:

%	Ako se pravo na penziju ostvaruje u
- 79,00	2002. godini
- 77,00	2003. godini
- 75,00	2004. godini i narednim godinama

Član 89.

Pripadniku oružanih snaga Republike, koji je stupio u oružane snage Republike prije 20. maja 1992. godine i ostao u oružanim snagama neprekidno do 15. decembra 1995. godine ili do ispunjenja uslova do sticanja prava na penziju, kao i učesniku NOR-a prije 9. septembra 1943. godine, koji prema ukupnom penzijskom stažu ne može ostvariti penziju u procentu koji po ovom zakonu pripada za puni penzijski staž, penzija se uvećava za 60%, s tim da penzija ne može iznositi više od:

%	Ako se pravo na penziju ostvaruje u
- 79,00	2002. godini
- 77,00	2003. godini
- 75,00	2004. godini i narednim godinama

Pripadniku oružanih snaga Republike, koji je stupio u oružane snage Republike 20. maja 1992. godine ili kasnije i ostao u oružanim snagama neprekidno do 15. decembra 1995. godine ili do ispunjenja uslova do sticanja prava na penziju, kao i učesniku NOR-a poslije 9. septembra 1943. godine, koji prema ukupnom penzijskom stažu ne može ostvariti penziju u procentu koji po ovom zakonu pripada za puni penzijski staž, penzija se uvećava za 10% za svaku kalendarsku godinu učešća u oružanim snagama Republike ili učešća u NOR-u, s tim da penzija ne može iznositi više od procenata iz stava 1. ovog člana.

Član 90.

Zajamčena starosna penzija, za pun penzijski staž propisan ovim zakonom, ne može biti niža od prosječne penzije u Republici isplaćene za mjesec decembar prethodne godine.

Najniža penzija ne može biti niža od 50% prosječne penzije u Republici isplaćene za mjesec decembar prethodne godine.

B) PRAVA PO OSNOVU INVALIDNOSTI

1. Pojam invalidnosti

Član 91.

Invalidnost, u smislu ovog zakona, kod osiguranika iz člana 12. ovog zakona, postoji kada se utvrdi da je kod njega, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, profesionalnom bolešću, povredom van rada ili bolešću, koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, nastao gubitak ili smanjenje sposobnosti za rad na radnom mjestu na kojem je bio raspoređen na dan ocjenjivanja radne sposobnosti (u daljem tekstu: svoj posao).

Smanjenje sposobnosti za rad u smislu stava 1. ovog člana postoji kada osiguranik sa radnim naporom koji ne ugrožava njegovo zdravstveno stanje može, sa ili bez prekvalifikacije ili dokvalifikacije, da radi na drugom radnom mjestu sa punim radnim vremenom (u daljem tekstu: preostala sposobnost za drugi posao).

Gubitak sposobnosti za rad kod osiguranika, u smislu stava 1. ovog člana, postoji kad se utvrdi da osiguranik trajno nije sposoban za svoj posao niti za drugi posao sa punim radnim vremenom, sa ili bez prekvalifikacije ili dokvalifikacije.

Član 92.

Invalidnost u smislu ovog zakona, kod lica koja na dan podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava nije imalo svojstvo osiguranika, postoji kad se utvrdi da kod njega, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju, prouzrokovanih povredom van rada ili bolešću, koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, postoji nesposobnost za posao koji je obavljalo neposredno prije posljednjeg osiguranja.

Ako lice iz stava 1. ovog člana ne raspolaže dokazom o poslovima koje je obavljalo neposredno prije osiguranja, ocjenjivanje radne sposobnosti vrši se prema zanimanju i kvalifikaciji tog lica.

Podatke iz st. 1. i 2. ovog člana u propisani obrazac upisuje organizacija u kojoj je nezaposleno lice imalo posljednje zaposlenje, a ako je organizacija prestala sa radom, podatke upisuje organizacija za zapošljavanje, odnosno Fond, ukoliko se to lice ne nalazi na evidenciji nezaposlenih.

Član 93.

Invalidnost, u smislu ovog zakona, kod preduzetnika, postoji kad se utvrdi da je kod njega zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, profesionalnom bolešću, povredom van rada ili bolešću, koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, nastalo smanjenje ili gubitak sposobnosti za obavljanje djelatnosti po osnovu koje je osiguran na penzijsko i invalidsko osiguranje na dan ocjenjivanja radne sposobnosti.

Smanjenje sposobnosti za obavljanje zanatsko-preduzetničke djelatnosti, u smislu stava 1. ovog člana, postoji kad se utvrdi da osiguranik sa radnim naporom koji ne ugrožava njegovo zdravstveno stanje može, sa ili bez prekvalifikacije, odnosno dokvalifikacije, da obavlja drugu samostalnu djelatnost ili da radi na drugom radnom mjestu sa punim radnim vremenom.

Gubitak sposobnosti za obavljanje zanatsko-preduzetničke djelatnosti, u smislu stava 1. ovog člana, postoji kad se utvrdi da osiguranik trajno nije sposoban da obavlja djelatnost po osnovu koje je bio osiguran na dan ocjenjivanja radne sposobnosti, niti drugu djelatnost sa punim radnim vremenom, sa ili bez prekvalifikacije ili dokvalifikacije, odnosno da kod njega ne postoji ni preostala sposobnost u smislu stava 2. ovog člana.

Član 94.

Invalidnost, u smislu ovog zakona, kod osiguranika vjerskog službenika, postoji kad se utvrdi da je kod njega, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, povredom van rada ili bolešću, koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, nastalo smanjenje ili gubitak sposobnosti za obavljanje sveštenečke dužnosti, odnosno vjerske službe koju je obavljao na dan ocjenjivanja radne sposobnosti.

Smanjenje sposobnosti za obavljanje sveštenečke dužnosti, odnosno vjerske službe, u smislu stava 1. ovog člana, postoji kada osiguranik sa radnim naporom, koji ne ugrožava njegovo zdravstveno stanje može da obavlja druge sveštenečke dužnosti ili vjersku službu sa punim radnim vremenom, sa ili bez prekvalifikacije, odnosno dokvalifikacije.

Gubitak sposobnosti za obavljanje sveštenečke dužnosti, odnosno vjerske službe, u smislu stava 1. ovog člana, postoji kad se utvrdi da osiguranik trajno nije sposoban da obavlja sveštenečku dužnost ili vjersku službu po osnovu koje je osiguran, na dan ocjenjivanja radne sposobnosti, odnosno kad se utvrdi da kod njega ne postoji ni preostala radna sposobnost u smislu stava 2. ovog člana.

Član 95.

Invalidnost, u smislu ovog zakona, kod osiguranika osiguranog u određenim okolnostima, postoji kad se utvrdi da osiguranik zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju, prouzrokovanih povredom uzročno vezanom za okolnosti iz člana 16. ovog zakona, koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, postoji nesposobnost za privređivanje na dan ocjenjivanja radne sposobnosti.

Invalidnost osiguranika iz stava 1. ovog člana, koji je istovremeno osiguran kao osiguranik radnik ili preduzetnik, ili osiguranik vjerski službenik, ili osiguranik zemljoradnik, utvrđuje se po odredbama članova 91. do 94. i člana 96. ovog zakona, ako to osiguranik zahtijeva.

Član 96.

Invalidnost u smislu ovog zakona, kod osiguranika zemljoradnika, postoji kad se utvrdi da osiguranik zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, profesionalnom bolešću, povredom van rada ili bolešću, koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, nije sposoban da obavlja poljoprivrednu djelatnost po osnovu koje je osiguran na dan ocjenjivanja radne sposobnosti, odnosno da je potpuno nesposoban za poslove koje redovno i svakodnevno obavlja u svom poljoprivrednom domaćinstvu.

Član 97.

Invalidnost, u smislu ovog zakona, kod osiguranika u dobrovoljnom osiguranju, postoji kad se utvrdi da kod osiguranika zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom van rada ili bolešću, koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, postoji nesposobnost za privređivanje na dan ocjenjivanja radne sposobnosti.

2. Povreda na radu

Član 98.

Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se svaka povreda osiguranika, prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizičkim ili hemijskim djelovanjem, povreda prouzrokovana naglim promjenama položaja tijela, iznenadnim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za obavljanje poslova na određenom radnom mjestu, odnosno za djelatnost po osnovu koje povrijeđeno lice ima svojstvo osiguranika prema ovom zakonu.

Povredom na radu smatra se i povreda prouzrokovana na način predviđen u stavu 1. ovog člana koju osiguranik pretrpi na redovnom putu od stana do mjesta rada i obratno, na putu preduzetom radi stupanja na posao koji mu je obezbijeđen, odnosno radi obavljanja djelatnosti po osnovu koje je osiguran.

Povredom na radu smatra se i povreda, odnosno bolest koju osiguranik pretrpi u okolnostima iz člana 16. ovog zakona.

Član 99.

Kao povreda na radu smatra se i povreda koju osiguranik pretrpi:

- 1) na putu od stana, odnosno mjesta rada, do mjesta gde se obavlja ljekarski pregled i obratno, kao i za vrijeme boravka na mjestu gde se pregled obavlja, ako je pozvan ili upućen na pregled, ili ako se bez poziva, odnosno uputa koristi hitnom medicinskom pomoći;
- 2) na putu od stana, odnosno mjesta rada, do organizacije zdravstva u koju je upućen na liječenje i obratno, kao i za vrijeme boravka u organizaciji zdravstva radi liječenja ili medicinske rehabilitacije;
- 3) na putu od stana, odnosno mjesta rada, ili od mjesta gde se obavlja pregled ili liječenje, do organizacije gde nabavlja proteze ili druga ortopedska pomagala i obratno, kao i za vrijeme boravka u toj organizaciji.

Povreda koju pretrpi osiguranik - invalid rada u vezi sa korišćenjem prava na profesionalnu rehabilitaciju, smatra se povredom na radu ako nastane:

- 1) na putu od stana do mjesta određenog za prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju i obratno;
- 2) za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije kod poslodavca;
- 3) na putu od stana do poslodavca ili službe Fonda i obratno, kada dolazi da se prijavi radi zaposlenja.

Ne smatra se povredom na radu, u smislu stava 1. ovog člana, povreda koja nastane kao posljedica neadekvatnog liječenja, odnosno nepravilne primjene određenih sredstava liječenja ili metoda liječenja.

Član 100.

Sa povredom na radu, u smislu ovog zakona, izjednačena je povreda:

- 1) zadobijena za vreme učešća u oružanim sukobima na teritoriji bivše Bosne i Hercegovine, pripadnika Vojske Republike Srpske i pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova Republike, kao i druge povrede i oboljenja koja su nastala kao posljedica vršenja poslova i zadataka u oblasti odbrane i uslova života u zarobljeništvu,
- 2) koju su građani Republike kao pripadnici Jugoslovenske armije zadobili za vrijeme oružanih sukoba na teritoriji Hrvatske.

Stav 1. ovog člana primenjuje se i na pripadnike Vojske Republike Srpske Krajine iz člana 42. stav 1. tačka 3. ovog zakona.

3. Profesionalne bolesti

Član 101.

Profesionalne bolesti, u smislu ovog zakona, su određene bolesti koje su kod osiguranika nastale kao posljedica dužeg neposrednog uticaja procesa rada i uslova rada na određenim poslovima ili djelatnostima.

Listu profesionalnih bolesti i poslova na kojima se te bolesti pojavljuju, i uslove pod kojima se smatraju profesionalnim bolestima, utvrđuje ministarstvo nadležno za poslove penzijskog i invalidskog osiguranja.

4. Ocjenjivanje radne sposobnosti

Član 102.

Utvrđivanje invalidnosti i drugih osnova za sticanje i ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja vrše organi vještačenja Fonda.

Član 103.

Organe vještačenja Fonda, način i postupak vještačenja i kontrole, utvrđuje Fond opštim aktom, u skladu sa ovim zakonom.

Član 104.

Invalid rada, prema ovom zakonu, je osiguranik koji je na osnovu invalidnosti stekao pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, ili pravo na raspoređivanje na drugi odgovarajući posao, odnosno zaposlenje prema preostaloj radnoj sposobnosti, ili pravo na invalidsku penziju.

V) PRAVA PO OSNOVU PREOSTALE SPOSOBNOSTI ZA RAD

Član 105.

Osiguranik iz članova 12, 14. i 15. ovog zakona kod kojeg postoji preostala sposobnost za rad ima pravo:

- 1) na raspoređivanje na odgovarajuće radno mjesto, odnosno pravo na odgovarajuće zaposlenje;

- 2) na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju;
- 3) na odgovarajuće novčane naknade, u skladu sa ovim zakonom.

Pravo iz stava 1. tačke 1. ovog člana obezbjeđuje se osiguraniku dok ne ispuni uslove za sticanje prava na penziju, a pravo iz tačke 2. do navršenih 55 godina života pod uslovom da se, s obzirom na preostalu radnu sposobnost, osiguranik može osposobiti za rad na drugom radnom mjestu sa punim radnim vremenom.

Prava iz stava 1. ovog člana, ako ovim zakonom nije drugačije određeno, osiguraniku obezbjeđuje poslodavac.

Član 106.

Osiguraniku koji na dan nastanka invalidnosti ispunjava uslove za sticanje prava na starosnu penziju, ne obezbjeđuju se prava po osnovu preostale sposobnosti za rad iz člana 105. stav 1. ovog zakona.

Član 107.

Osiguranik kome se po ovom zakonu obezbjeđuju prava po osnovu preostale sposobnosti za rad, ostvaruje ta prava bez obzira na dužinu penzijskog staža navršenog do dana nastanka invalidnosti.

1. Raspoređivanje na drugo radno mjesto

Član 108.

Osiguraniku sa preostalom radnom sposobnošću za rad na drugom radnom mjestu, koji ima odgovarajuću stručnu spremu za radno mjesto na kojem je radio prije nastanka invalidnosti, obezbjeđuje se raspoređivanje ili zapošljavanje na radnom mjestu za koje se traži stručna sprema koja odgovara stručnoj spremi radnog mjesta, odnosno djelatnosti za koju je ocjenjivana radna sposobnost.

Raspored, odnosno zapošljavanje osiguranika iz stava 1. ovog člana na radno mjesto za koje se traži stručna sprema niža od one koja odgovara stručnoj spremi radnog mjesta, odnosno djelatnosti, prema kojoj je ocjenjivana radna sposobnost, može se izvršiti samo uz pristanak osiguranika.

Član 109.

Poslodavac je obavezan osiguraniku sa preostalom sposobnošću za rad na drugom radnom mjestu, obezbijediti raspoređivanje na drugi posao, odnosno prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, pod uslovima i na način koji su utvrđeni opštim aktom poslodavca, odnosno kolektivnim ugovorom, u skladu sa zakonom.

Obaveza poslodavca iz stava 1. ovog člana postoji i za osiguranika koji se prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom osposobio za obavljanje drugog posla prema preostaloj sposobnosti za rad.

2. Prekvalifikacija ili dokvalifikacija

Član 110.

Osiguranik koji je stekao pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, a ima na propisan način stečenu stručnu spremu za radno mjesto na kome je radio prije nastanka invalidnosti, osposobljava se za rad na drugom radnom mjestu za koje se traži isti stepen stručne spreme.

Izuzetno od odredbe stava 1. ovog člana, osiguraniku se može, na njegov zahtjev, priznati pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju za rad na drugom radnom mjestu za koje se traži stručna sprema viša od njegove stručne spreme, ako je takvo osposobljavanje opravdano s obzirom na stručnost i godine života osiguranika, i ako je obezbjeđeno zaposlenje nakon završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije.

Osiguranik koji nema stručnu spremu za radno mjesto za koje je ocjenjivana radna sposobnost, može se osposobljavati za rad na drugom radnom mjestu za koje je potrebna stručna sprema koja odgovara stručnoj spremi potrebnoj za radno mjesto na kome je radio na dan nastanka invalidnosti ako, s obzirom na lična svojstva, starost, obrazovanje i zdravstveno stanje, postoji mogućnost da se osposobi za takvo radno mjesto i ako postoji realna mogućnost zaposlenja osiguranika nakon završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije. Ako takve mogućnosti ne postoje, osiguranik se osposobljava za radno mjesto za koje je potreban neposredno niži stepen stručne spreme od stručne spreme propisane za radno mjesto na kojem je radio na dan ocjenjivanja radne sposobnosti.

Osposobljavanje za radno mjesto za koje se traži stručna sprema niža od one koja odgovara radnom mjestu za koje osiguranik ima pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, u smislu stava 2. ovog člana, može se obavljati samo sa pristankom osiguranika.

Član 111.

Osiguranik koji je na dan nastanka invalidnosti radio na radnom mjestu za koje se ne traži stručna sprema (nekvalifikovani radnik), a koji s obzirom na stanje invalidnosti, odnosno prestale radne sposobnosti, ne može raditi na drugom radnom mjestu za koje se ne traži stručna sprema, osposobljava se priučavanjem za rad na radnom mjestu za koje se traži stručna sprema prvog ili drugog stepena.

Osiguranik iz stava 1. ovog člana može se, izuzetno, osposobljavati za radno mjesto za koje je propisana stručna sprema trećeg ili četvrtog stepena, ako je završio obavezno osnovno obrazovanje i ako mu je obezbjeđeno zaposlenje nakon završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije.

Član 112.

Osiguraniku, koji je prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom osposobljen za rad na drugom radnom mjestu, obezbjeđuje se zaposlenje na radnom mjestu za koje se traži stručna sprema koju je stekao prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom.

Član 113.

Osiguranik koji je stekao pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, pa po svojoj volji ne započne korišćenje prava u roku od mjesec dana od dana kada mu je dostavljeno rješenje o upućivanju na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, ili je započeo prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju u tom roku, ali je po svojoj volji prekinuo, ne može po osnovu iste invalidnosti ponovo steći pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju i pravo na naknadu plate u vezi s tim pravom.

3. Sprovođenje prekvalifikacije ili dokvalifikacije

Član 114.

Prekvalifikacija ili dokvalifikacija osiguranika obavlja se:

- 1) praktičnim radom, uz odgovarajući program, kod poslodavca, ako osiguranik sa preostalom sposobnošću nije na propisan način stekao stručnu spremu;
- 2) stručnim osposobljavanjem u organizacijama privrede i društvenih djelatnosti, u odgovarajućim stručnim školama ili u drugim vaspitno-obrazovnim ustanovama, uz odgovarajući program, kojim se omogućuje sticanje znanja i vještina za obavljanje poslova odgovarajućeg zanimanja ili za obavljanje odgovarajućih poslova;
- 3) praktičnim radom, odnosno učenjem za određeno zanimanje u organizaciji za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalida rada i drugih invalidnih lica.

Član 115.

Poslodavac učestvuje u sprovođenju invalidskog osiguranja, tako što neposredno preuzima odgovarajuće mjere za sprječavanje nastanka invalidnosti, provodi prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju i raspoređuje, odnosno zapošljava invalida rada, u skladu sa članom 105. stav 3. ovog zakona.

Član 116.

Kad je, radi uspješnog sprovođenja prekvalifikacije ili dokvalifikacije i produktivnog zapošljavanja invalida rada, potrebno adaptirati sredstva rada i prilagoditi uslove rada potrebama i mogućnostima invalida rada, Fond sporazumno sa poslodavcem kod kojeg se osiguranik nalazi na prekvalifikaciji ili dokvalifikaciji, odnosno kod kojeg je invalid rada u radnom odnosu, učestvuje u obezbjeđivanju potrebnih sredstava.

Član 117.

Organizacija za zapošljavanje dužna je da pruža pomoć Fondu u obavljanju poslova u vezi sa prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom i zapošljavanjem invalida rada, i u tom cilju dužna je Fondu davati podatke o radnim mjestima za koje se traže radnici.

Član 118.

Način sprovođenja prekvalifikacije ili dokvalifikacije i zapošljavanja invalida rada, rokovi za stupanje na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, trajanje prekvalifikacije ili dokvalifikacije, kao i bliži uslovi za njeno sprovođenje i zapošljavanje invalida rada, kada ta prava obezbjeđuje Fond, određuju se ugovorom koji zaključuje Fond sa poslodavcem, kod koga se vrši prekvalifikacija, odnosno dokvalifikacija osiguranika sa preostalom radnom sposobnošću.

Ugovor iz stava 1. ovog člana Fond zaključuje, prema potrebi, i sa organizacijom za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalida rada.

Član 119.

Fond ima pravo i obavezu da kod poslodavca provjerava da li se prekvalifikacija ili dokvalifikacija i zapošljavanje invalida rada sprovode u skladu sa zakonom i zaključenim ugovorom, i da u tu svrhu traži potrebna obavještenja i podatke.

Član 120.

Poslodavac je obavezan u izvršenju ugovora iz člana 118. stav 1. ovog zakona:

- 1) primiti na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju invalida rada, odnosno osiguranika upućenog za osposobljavanje, prema odredbama zakona i zaključenog ugovora;
- 2) uredno izvršavati obaveze koje proizilaze iz zakona i zaključenog ugovora o sprovođenju prekvalifikacije ili dokvalifikacije i zaposlenja invalida rada;
- 3) uredno voditi propisane evidencije i podnositi prijave o invalidima rada koji su kod njega na prekvalifikaciji ili dokvalifikaciji ili u radnom odnosu.

Odredbe stava 1. ovog člana primjenjuju se i na organizacije za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalida, stručne škole i na druge vaspitno-obrazovne ustanove, kada osposobljavaju invalide rada.

Član 121.

Korisnik prava na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, odnosno prava na zapošljavanje, koje obezbjeđuje Fond, koji u roku od jedne godine od dana donošenja rješenja o priznavanju prava nije upućen na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju odnosno na zaposlenje, uputiće se na pregled radi ponovne ocjene preostale sposobnosti za rad i određivanja odgovarajućeg radnog mjesta za koje se može osposobiti, odnosno na kojem se može zaposliti.

Na ponovni pregled uputiće se i korisnik prava na zaposlenje kad stručna služba Fonda, postupajući prema članu 123. ovog zakona, ocijeni da se invalid rada neće moći osposobiti za rad na određenom radnom mjestu, odnosno da ne obavlja sa uspjehom posao na koji je upućen.

Inicijativu za ponovni pregled invalida rada u slučajevima iz stavova 1. i 2. ovog člana može dati poslodavac, ako on obezbjeđuje pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, odnosno zaposlenje.

Član 122.

Radi stvaranja i unapređivanja uslova za prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju invalida rada, Fond pomaže osnivanje organizacija za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalida rada. U ostvarivanju tog cilja, Fond saraduje sa organizacijama za zapošljavanje, društveno-političkim zajednicama, kao i sa drugim organizacijama i njihovim udruženjima, u cilju udruživanja sredstava za osnivanje pomenutih organizacija.

Član 123.

Stručna služba Fonda prati sprovođenje prekvalifikacije ili dokvalifikacije i pruža stručnu pomoć organizaciji, odnosno poslodavcu kod kojih se invalidi rada osposobljavaju.

4. Prevencija invalidnosti

Član 124.

Osiguranik kod kojeg je utvrđeno postojanje opasnosti od nastanka invalidnosti, ima pravo na raspoređivanje, odnosno zaposlenje na drugom radnom mjestu, kao i pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju.

5. Novčane naknade u vezi sa

preostalom radnom sposobnošću

Član 125.

Osiguranik koji je po osnovu preostale sposobnosti za rad, stekao pravo na raspoređivanje, odnosno zaposlenje na drugom radnom mjestu, ili pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, ima pravo na:

- 1) naknadu plate od dana nastanka invalidnosti do dana rasporeda ili zapošljavanja na drugom radnom mjestu, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, kao i naknadu plate od dana završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije do rasporeda ili zaposlenja na drugom radnom mjestu (u daljem tekstu: naknada zbog čekanja);
- 2) naknadu plate za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije (u daljem tekstu: naknada za vrijeme prekvalifikacije);
- 3) naknadu plate zbog manje plate na drugom radnom mjestu (u daljem tekstu: naknada zbog manje plate).

Naknadu plate iz stava 1. ovog člana obezbjeđuje i isplaćuje na teret svojih sredstava:

- 1) poslodavac - za radnike u radnom odnosu;
- 2) vjerska zajednica - za osiguranika iz člana 15. ovog zakona,
- 3) preduzetnici - sami za sebe, ukoliko zapošljavaju radnike.

Fond obezbjeđuje i isplaćuje naknadu plate preduzetniku, koji na dan nastanka invalidnosti nema zaposlenih radnika, pod uslovom da je na propisani način odjavio obavljanje preduzetništva i uplatio doprinos, do dana prestanka obavljanja djelatnosti.

Član 126.

Osnov za određivanje naknada plate iz člana 125. ovog zakona predstavlja prosjek neto plate koju je osiguranik ostvario u godini koja prethodi godini u kojoj je kod njega nastala invalidnost, s tim što se ta plata, radi određivanja visine naknade, valorizacijom dovodi na nivo neto plata poslodavca za mjesec za koji se određuje i isplaćuje naknada.

Valorizacija u smislu stava 1. ovog člana vrši se tako što se prosječna mjesečna neto plata invalida rada koju je ostvario na radnom mjestu u godini koja prethodi godini u kojoj je kod njega nastala invalidnost, usklađuje sa kretanjem prosječnih neto plata kod poslodavca, i tako dovodi na nivo plata za mjesec za koji se određuje i isplaćuje naknada.

Kada naknada plate pada na teret Fonda, valorizacija u smislu stava 1. ovog člana, vrši se u skladu sa kretanjem neto plata svih zaposlenih u Republici.

Član 127.

Osiguraniku kod kojeg je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, naknada zbog čekanja i naknada za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije pripada u visini 100% od osnova utvrđenog na način iz člana 126. ovog zakona.

Osiguraniku kod kojeg je invalidnost prouzrokovana bolešću ili povredom van rada, visinu naknade utvrđuje poslodavac, a vjerska zajednica za osiguranika iz člana 15. ovog zakona, u skladu sa zakonom i kolektivnim ugovorom, s tim što ova naknada ne može biti niža od 50% od osnova iz člana 126. ovog zakona.

Naknada zbog čekanja i naknada za vrijeme prekvalifikacije, koja se u smislu člana 125. stav 3. ovog zakona isplaćuje preduzetniku na teret sredstava Fonda, a uzrok invalidnosti je bolest ili povreda van rada, iznosi 50% od osnovice prema kojoj je osiguranik plaćao doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje u posljednjih 12 mjeseci, umanjene za poreze i doprinose koji se obračunavaju na platu.

Član 128.

Naknada zbog čekanja, pripada od dana nastanka invalidnosti, do dana upućivanja osiguranika na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju ili raspoređivanja, odnosno zaposlenja na drugom radnom mjestu.

Pravo na naknadu ne pripada osiguraniku za vrijeme dok ostvaruje naknadu plate prema propisima o zdravstvenom osiguranju, propisima o radnim odnosima i propisima o zapošljavanju.

Pravo na naknadu zbog manje plate, pripada invalidu rada samo za dane provedene na radu, i to u visini razlike između plate ostvarene na drugom radnom mjestu i osnova iz člana 126. ovog zakona.

Član 129.

Pravo na naknadu zbog manje plate ima invalid rada, od dana raspoređivanja, odnosno zaposlenja na drugom radnom mjestu, ako na drugom radnom mjestu ostvaruje platu manju od osnova iz člana 126. ovog zakona.

Član 130.

Naknada plate iz člana 125. stav 1. tačke 1. i 2. ovog zakona dospijeva za isplatu posljednjeg dana svakog kalendarskog mjeseca, a isplaćuje se unazad.

Naknada plate iz člana 125. stav 1. tačka 3. ovog zakona dospijeva za isplatu istog dana sa kojim dospijeva isplata plate.

Naknada po osnovu preostale sposobnosti za rad, koja se obezbjeđuje na teret sredstava Fonda, isplaćuje se ako je za osiguranika iz člana 13. ovog zakona u cjelini izmirena obaveza prema Fondu.

G) INVALIDSKA PENZIJA

1. Uslovi za sticanje prava

Član 131.

Pravo na invalidsku penziju ima osiguranik iz članova 12. do 17. ovog zakona:

- 1) kod kojeg je nastao gubitak sposobnosti za rad, gubitak sposobnosti za obavljanje djelatnosti po osnovu koje je osiguran ili gubitak sposobnosti za privređivanje;
- 2) kod kojeg je utvrđena preostala sposobnost za rad, uz prethodnu prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, ali mu se ne obezbjeđuje pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju zato što je na dan nastanka invalidnosti stariji od 55 godina života.

Član 132.

Invalid rada koji je stekao pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, ne može na osnovu tako utvrđene invalidnosti steći pravo na invalidsku penziju, kad posle toga navrši

godine života iz člana 134. stav 2. ovog zakona, posle kojih se ne obezbeđuje pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju.

Invalidu rada koji je osposobljen prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom za rad na drugom radnom mjestu, kod kojeg posle navršene 50. godine života zbog nastale promjene u stanju invalidnosti, nastane gubitak sposobnosti za rad na radnom mjestu za koje je osposobljen, stiče pravo na invalidsku penziju, ako nije sposoban za rad na drugom radnom mjestu, bez ponovne prekvalifikacije ili dokvalifikacije.

Član 133.

Osiguranik iz članova 12. do 16., kao i osiguranik iz člana 17. ovog zakona, koji je osiguran na dobrovoljno osiguranje po osnovu obavljanja poljoprivredne djelatnosti, stiče pravo na invalidsku penziju, ako je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, bez obzira na dužinu penzijskog staža.

Osiguranik iz članova 12. do 15. i člana 17. ovog zakona, stiče pravo na invalidsku penziju, ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uslovom da ima navršen penzijski staž koji pokriva najmanje jednu trećinu njegovog radnog vijeka.

Izuzetno od stava 2. ovog člana, osiguranik kod koga je invalidnost nastala prije navršenih 30 godina života, a prouzrokovana je bolešću ili povredom van rada, stiče pravo na invalidsku penziju, pod uslovom da penzijski staž pokriva najmanje jednu četvrtinu njegovog radnog vijeka.

Član 134.

Kao radni vijek u smislu člana 133. ovog zakona, uzima se period od navršene 20. godine života osiguranika, do dana kad je kod njega nastala invalidnost, s tim što se taj period računa samo u punim godinama.

Osiguraniku koji je nakon navršene 20. godine života bio na redovnom školovanju i takvim školovanjem stekao višu stručnu spremu, kao radni vijek računa se period od navršene 23. godine života, a osiguraniku koji je stekao visoku stručnu spremu - od navršene 26. godine života, do dana kad je kod njega nastala invalidnost.

Osiguraniku koji je nakon navršene 20. godine života bio na odsluženju vojnog roka, radni vijek utvrđen na način iz stavova 1. i 2. ovog člana, umanjuje se za onoliko vremena, koliko je osiguranik proveo na odsluženju vojnog roka, ako za to vrijeme nije bio dobrovoljno osiguran na penzijsko i invalidsko osiguranje.

2. Određivanje visine invalidske penzije

Član 135.

Invalidska penzija u slučaju invalidnosti prouzrokovane bolešću ili povredom van rada, određuje se u odgovarajućem procentu od penzijskog osnova utvrđenog u smislu članova 77. do 87. ovog zakona, zavisno od dužine penzijskog staža kalendarske godine u kojoj se ostvaruje pravo na penziju.

Invalidska penzija za penzijski staž do 20 godina, pripada osiguraniku u visini 50% od penzijskog osnova, i za svaku punu godinu penzijskog staža, procenat za određivanje penzije povećava se za:

%	Ako se pravo na penziju ostvaruje u :
- 1,45	2002. godini
- 1,35	2003. godini
- 1,25	2004. godini i narednim

godinama

Osiguraniku iz stava 2. ovog člana, koji na dan ostvarivanja prava na invalidsku penziju ima navršenih šest i više, ali manje od 12 mjeseci preko punih godina penzijskog staža, procenat za određivanje penzije dodatno se po tom osnovu povećava za:

%	Ako se pravo na penziju ostvaruje u:
- 0,725	2002. godini
- 0,675	2003. godini
- 0,625	2004. godini i narednim godinama

Penzija određena od penzijskog osnova na način iz stavova 2. i 3. ovog člana, ne može za puni penzijski staž iznositi više od:

%	Ako se pravo na penziju ostvaruje u
- 79,00	2002. godini
- 77,00	2003. godini
- 75,00	2004. godini i narednim godinama

Invalidska penzija, u slučaju invalidnosti prouzrokovane povredom na radu ili profesionalnom bolešću, određuje se od penzijskog osnova, utvrđenog u smislu članova 77. do 87. ovog zakona, bez obzira na dužinu penzijskog staža, u procentima iz stava 4. ovog člana.

Član 136.

Osiguraniku kod koga je invalidnost po osnovu koje stiče pravo na invalidsku penziju, prouzrokovana djelimično povredom na radu ili profesionalnom bolešću, a delimično bolešću ili povredom van rada, invalidska penzija određuje se kao jedna penzija, koja se sastoji od srazmjernog dijela invalidske penzije, obračunate za slučaj povrede na radu ili profesionalne bolesti, i od srazmjernog dijela invalidske penzije obračunate za slučaj invalidnosti prouzrokovane bolešću ili povredom van rada.

Invalidska penzija u slučaju iz stava 1. ovog člana određuje se tako što se prethodno odredi invalidska penzija, koja bi osiguraniku pripadala da je ukupna invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću i invalidska penzija koja bi osiguraniku pripadala da je ukupna invalidnost prouzrokovana bolešću ili povredom van rada. Tako obračunati iznosi penzije pomnože se sa procentom koji odgovara uticaju povrede na radu ili profesionalne bolesti, odnosno sa procentom uticaja povrede van rada ili bolesti, na ukupnu invalidnost.

Član 137.

Odredbe članova 77. do 87. ovog zakona, shodno se primjenjuju i kod određivanja invalidske penzije osiguranika iz člana 16. ovog zakona, koji je bio osiguran kao osiguranik iz članova 12. do 15. i člana 17. istog zakona.

D) PORODIČNA PENZIJA

1. Članovi porodice koji stiču pravo na porodičnu penziju

Član 138.

U slučaju smrti osiguranika ili korisnika starosne i invalidske penzije (u daljem tekstu: korisnik lične penzije), pravo na porodičnu penziju, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom, stiču:

- 1) udovica, odnosno udovac;
- 2) razvedeni supružnik, ako mu je odlukom suda utvrđeno pravo na izdržavanje;
- 3) dijete, rođeno u braku ili van braka, usvojeno dijete ili pastorče;
- 4) otac i majka, očuh i maćeha, usvojitelj osiguranika ili korisnika lične penzije, koje je osiguranik ili korisnik lične penzije izdržavao do svoje smrti;
- 5) dijete bez oba roditelja ili dijete koje ima jednog ili oba roditelja, koji su potpuno i trajno nesposobni za rad, koje je osiguranik ili korisnik lične penzije izdržavao do svoje smrti.

Član porodice osiguranika koji je osiguran u određenim okolnostima, stiče pravo na porodičnu penziju, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom, ako je smrt nastupila zbog povrede za vrijeme trajanja okolnosti iz člana 16. ovog zakona ili usljed oboljenja koje je nastalo neposredno i isključivo kao posljedica nesrećnog slučaja ili više sile, za vrijeme trajanja okolnosti po osnovu koje je bio osiguran na dan smrti.

Članovi porodice koji su pravosnažnom presudom osuđeni za umišljajno krivično djelo lišavanja života osiguranika ili korisnika lične penzije, ne mogu steći pravo na porodičnu penziju po osnovu njihove smrti.

Član 139.

Smatra se da je osiguranik, odnosno korisnik lične penzije, izdržavao člana porodice u smislu ovog zakona, ako prosječni mjesečni prihod člana porodičnog domaćinstva u kome živi podnosilac zahtjeva za ostvarivanje prava na porodičnu penziju, u godini u kojoj je nastupila smrt osiguranika, odnosno korisnika lične penzije, ne prelazi 25% prosječne neto plate u Republici, u mjesecu u kome je nastupila smrt osiguranika, odnosno korisnika lične penzije.

Izuzetno, od stava 1. ovog člana, otac i majka pripadnika oružanih snaga Republike, koji je poginuo u vršenju vojne dužnosti u periodu od 17. avgusta 1990. do 30. juna 1996. godine, stiču pravo na porodičnu penziju bez obzira na godine života i na visinu prihoda porodičnog domaćinstva, ukoliko ispunjavaju ostale uslove propisane ovim zakonom za sticanje prava na porodičnu penziju.

Član 140.

Porodičnim domaćinstvom u smislu člana 139. stav 1. ovog zakona, smatraju se supružnici i njihova djeca (rođena u braku i van braka, usvojena i pastorčad), otac i majka, očuh i maćeha, usvojlac i usvojenik.

2. Uslovi za sticanje prava

Član 141.

Član porodice umrlog osiguranika ili korisnika lične penzije stiče pravo na porodičnu penziju:

- 1) ako je osiguranik na dan smrti ispunjavao uslove propisane ovim zakonom za sticanje prava na starosnu ili invalidsku penziju;
- 2) ako je umrla na dan smrti bio korisnik lične penzije.

Umrlim u smislu stava 1. ovog člana smatra se i nestalo lice koje je u zakonom propisanom postupku proglašeno umrlim.

Član 142.

Član porodice stiče pravo na porodičnu penziju, bez obzira na dužinu penzijskog staža osiguranika, ako je smrt osiguranika nastupila kao posljedica povrede na radu ili profesionalne bolesti.

Pod uslovima iz stava 1. ovog člana, pravo na porodičnu penziju stiče i član porodice pripadnika bivše Jugoslovenske armije ili pripadnika oružanih snaga Republike, koji je državljanin Republike, čija je smrt nastupila kao posljedica ranjavanja ili bolesti za vrijeme ratnih dejstava na teritoriji bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i bivše Bosne i Hercegovine u periodu od 17. avgusta 1990. godine do 30. juna 1996. godine, ako je bolest koja je uzrokovala smrt uzročno-posljedično vezana za ratna dejstva i ukoliko to pravo ne ostvari po drugim propisima.

Uzročno-posljedičnu vezu bolesti koja je uzrokovala smrt sa ratnim dejstvima utvrđuje organ vještačenja iz člana 102. ovog zakona, na osnovu odgovarajuće dokumentacije.

Član 143.

Kod određivanja visine porodične penzije, smrt osiguranika izjednačena je sa gubitkom sposobnosti za rad.

Član 144.

Udovica stiče pravo na porodičnu penziju:

- 1) ako je na dan smrti supruga navršila 45 godina života;
- 2) ako je na dan smrti supruga bila potpuno nesposobna za privređivanje ili ako je takva nesposobnost nastala u roku jedne godine od dana smrti supruga;
- 3) ako je posle smrti supruga ostalo jedno ili više djece koja ispunjavaju uslove za sticanje prava na porodičnu penziju po tom suprugu, a udovica obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci.

Udovica koja u toku korišćenja prava na porodičnu penziju djece, stečenu po stavu 1. tačke. i 3. ovog člana, navršila 45 godina života, zadržava pravo na porodičnu penziju trajno. Ako udovici pravo na porodičnu penziju prestane prije navršene 45. godine života, može ponovo ostvariti pravo na porodičnu penziju kad navršila 45 godina života.

Udovica koja je ispunjavala uslove za sticanje prava na porodičnu penziju po stavu 1. tačka 3. ovog člana, ali nije ostvarila pravo na porodičnu penziju jer je bila u radnom odnosu, može steći pravo na porodičnu penziju i nakon prestanka prava na porodičnu penziju djece, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.

Udovica koja u toku korišćenja prava na porodičnu penziju, ostvarenu po stavu 1. tačka 3. ovog člana, postane potpuno nesposobna za privređivanje, zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost. Udovica, koja u toku korišćenja prava po ovom osnovu navršila 45 godina života, zadržava trajno pravo na porodičnu penziju.

Član 145

Udovica koja do smrti supruga nije navršila 45 godina života, ali je imala navršenih 40 godina života, stiče pravo na porodičnu penziju kad navršila 45 godina života.

Član 146

Udovica koja je do smrti supruga ili do prestanka prava na porodičnu penziju navršila 40 godina života, stiče pravo na porodičnu penziju prije navršenih 45 godina života, ako postane potpuno nesposobna za privređivanje.

Član 147

Udovica stiče pravo na porodičnu penziju, kad je dijete umrlog osiguranika ili korisnika lične penzije rođeno prije isteka 300 dana od njegove smrti, a pravo na porodičnu penziju u ovom slučaju pripada od dana smrti osiguranika ili korisnika lične penzije.

Član 148

Udovac stiče pravo na porodičnu penziju:

- 1) ako je na dan smrti supruge navršio 55 godina života;
- 2) ako je na dan smrti supruge bio potpuno nesposoban za privređivanje, ili ako je takva nesposobnost nastala u roku jedne godine posle smrti supruge;
- 3) ako je posle smrti supruge ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju po tom suprugu, a udovac obavlja roditeljsku dužnost prema toj djeci.

Udovac, koji u toku korišćenja prava na porodičnu penziju, stečenu po odredbama stava 1. tač. 2. i 3. ovog člana, navršio 55 godina života, zadržava pravo na porodičnu penziju trajno. Ako udovcu pravo na porodičnu penziju prestane prije navršene 55. godine života, može ponovo ostvariti pravo kad navršio 55 godina života.

Udovac, koji je ispunjavao uslove za sticanje prava na porodičnu penziju po stavu 1. tačka 3. ovog člana, ali nije ostvario pravo na porodičnu penziju, jer je bio u radnom odnosu, može steći pravo na porodičnu penziju i nakon prestanka prava na porodičnu penziju djece, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.

Udovac, koji u toku korišćenja prava na porodičnu penziju po stavu 1. tačka 3. ovog člana postane potpuno nesposoban za privređivanje, zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost. Udovac koji u toku korišćenja prava po ovom osnovu navršio 55 godina života, zadržava trajno pravo na porodičnu penziju.

Član 149

Udovac, koji do smrti supruge nije navršio 55 godina života, ali je imao navršenih 50 godina života, stiče pravo na porodičnu penziju kad navršio 55 godina života.

Član 150.

Udovac, koji je do smrti supruge ili do prestanka prava na porodičnu penziju navršio 50 godina života, stiče pravo na porodičnu penziju prije navršenih 55 godina života, ako postane potpuno nesposoban za privređivanje.

Član 151

Pravo na porodičnu penziju pod uslovima iz članova 144. do 150. ovog zakona stiče i supružnik iz razvedenog braka, ako mu je pravosnažnom sudskom odlukom utvrđeno pravo na izdržavanje.

Ako pravo na porodičnu penziju ima supružnik umrlog osiguranika, odnosno korisnika lične penzije i razvedeni supružnik iz stava 1. ovog člana, porodična penzija određuje se u visini koja pripada za jednog člana porodice.

Član 152.

Pravo na porodičnu penziju u smislu članova 144. i 148. ovog zakona, stiče član porodice koji nije u radnom odnosu, odnosno koji nije preduzetnik.

Član 153.

Djete stiče pravo na porodičnu penziju i pravo mu pripada do navršene 15. godine života, a ako je na redovnom školovanju, za sve vrijeme školovanja, ali najdalje do navršene 26. godine života.

Član 154.

Korisnik porodične penzije kome je školovanje na višoj školi, odnosno fakultetu prekinuto zbog upućivanja na odsluženje vojnog roka, po propisima o vojnoj obavezi, porodična penzija isplaćuje se i za vrijeme služenja vojnog roka u visini 50% od iznosa koji mu pripada po odredbama ovog zakona.

Ako porodičnu penziju, pored korisnika iz stava 1. ovog člana, ostvaruju i drugi članovi porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika lične penzije, ili ako korisnik iz stava 1. ovog člana ima članove porodice koje izdržava, porodična penzija isplaćuje se u punom iznosu.

Član 155.

Školovanjem, u smislu ovog zakona, ne smatra se školovanje koje djete započne u školi nižeg ranga, odnosno u drugoj školi istog ranga koju je već završilo.

Član 156.

Djete koje postane nesposobno za samostalan život i rad do godina života iz člana 153. ovog zakona, do kojih se djeci obezbjeđuje pravo na porodičnu penziju, pravo na porodičnu penziju pripada za sve vrijeme dok nesposobnost traje, kao i posle toga ako je sposobnost za samostalan život i rad nastala posle navršenih 45 godina života (žena), odnosno 55 godina života (muškarac).

Djete koje postane nesposobno za samostalan život i rad posle godina života iz člana 153. ovog zakona, do kojih se djeci obezbjeđuje pravo na porodičnu penziju, a prije smrti osiguranika, odnosno korisnika lične penzije, stiče pravo na porodičnu penziju ako je osiguranik, odnosno korisnik lične penzije izdržavao takvo djete do svoje smrti.

Član 157.

Članovi porodice iz člana 138. stav 1. tačke 4. i 5. ovog zakona, stiču pravo na porodičnu penziju pod istim uslovima u pogledu godina života, nesposobnosti za samostalan život i rad ili nesposobnosti za privređivanje, kao i članovi porodice iz tačkaka 1. i 3. istog člana.

3. Određivanje porodične penzije

Član 158.

Porodična penzija određuje se:

- 1) posle smrti osiguranika - od invalidske penzije koja bi osiguraniku pripadala za slučaj gubitka sposobnosti za rad;
- 2) posle smrti korisnika lične penzije - od penzije koja je umrlom pripadala na dan smrti.

Član 159.

Porodična penzija određuje se u odgovarajućem procentu od lične penzije iz člana 158. ovog zakona, zavisno od broja članova porodice koji imaju pravo na porodičnu penziju, i iznosi:

- 70% za jednog člana porodice,
- 80% za dva člana porodice,
- 90% za tri člana porodice,
- 100% za četiri i više članova porodice.

Član 160.

Penzije određene po odredbama ovog zakona usklađuju se godišnje prema kretanju neto plata u Republici.

Usklađivanje iz stava 1. ovog člana vrši se tako što se penzije povećavaju ili smanjuju prema kretanju neto plata u Republici u godini koja prethodi godini za koju se vrši isplata penzija.

Mogućnost usklađivanja penzija iz stava 1. ovog člana razmatra Upravni odbor Fonda svake godine, a iste se obavezno usklađuju kada se steknu uslovi za to.

Član 161.

Penzije ostvarene prema penzijskom osnovu utvrđenom primjenom koeficijenata iz člana 83. ovog zakona za 2003, 2004. i 2005. godinu neće se usklađivati u smislu člana 160. ovog zakona, dok se penzije određene prema penzijskom osnovu utvrđenom primjenom koeficijenata valorizacije za 2002. godinu, usklađivanjem ne dovedu na nivo tih penzija.

VIII - USKLAĐIVANJE PENZIJA

Član 162.

Penzije koje se utvrđuju u skladu sa odredbama ovog zakona, usklađuju se mjesečno, a prema stanju sredstava u Fondu namjenjenih za isplatu penzija.

Ako Fond ne raspolaže sredstvima za penzije koja su jednaka rashodima, vršiće se ponovni obračun penzija tako što će se iznos penzije, za taj mjesec pomnožiti sa određenim koeficijentom.

Sredstva za penzije uključuju sredstva prikupljena po osnovu doprinosa, naknada iz budžeta Republike i ostalih prihoda Fonda (u daljem tekstu: raspoloživa sredstva). Rashodi (u daljem tekstu: rashodi) uključuju troškove obrade penzija kao i troškove tehničkih usluga Fonda (u daljem tekstu: administrativni troškovi), te iznos penzija utvrđen u skladu sa ovim zakonom, za mjesec za koji se vrši isplata penzija.

U slučaju kada su raspoloživa sredstva manja od rashoda, koeficijent iz stava 2. ovog člana utvrđuje se tako, što se sredstva potrebna za administrativne troškove i sredstva potrebna za isplate svih penzija do najnižeg iznosa za taj mjesec oduzimaju od raspoloživih sredstava. Iznos penzija potreban za isplatu penzija na nivou najniže penzije svim penzionerima utvrđuje se tako, što se broj korisnika penzije pomnoži sa iznosom najniže penzije iz člana 90. stav 2. ovog zakona. Iznos preostao nakon oduzimanja administrativnih troškova i najnižih penzija od sredstava raspoloživih za taj mjesec, dijeli se sa iznosom potrebnim za isplatu penzija svim penzionerima za taj mesec, u iznosu koji utvrđuje ovaj zakon, nakon oduzimanja iznosa administrativnih troškova i iznosa potrebnog za isplatu penzija na nivou najniže penzije svim penzionerima.

Kada su raspoloživa sredstva manja od rashoda, sve penzije, izuzev najniže penzije, množe se sa koeficijentom iz stava 3. ovog člana. Koeficijent se primjenjuje na razlike između svake pojedinačne penzije u iznosu potrebnom u skladu sa ovim zakonom za mjesec za koji se vrši isplata penzija i najniže penzije.

U slučaju kada su raspoloživa sredstva veća od rashoda, koeficijent iz stava 2. ovog člana utvrđuje se tako što se od raspoloživih sredstava oduzimaju sredstva potrebna za administrativne troškove. Iznos dobijen oduzimanjem sredstava potrebnih za pokrivanje administrativnih troškova od raspoloživih sredstava dijeli se sa iznosom potrebnim za isplatu penzija svim penzionerima za taj mjesec, a na temelju penzije u iznosu utvrđenom u skladu sa ovim zakonom, nakon oduzimanja administrativnih troškova.

Kada su raspoloživa sredstva veća od rashoda, koeficijent se primjenjuje na sve penzije. Svaka pojedinačna penzija utvrđena u skladu sa ovim zakonom množi se sa koeficijentom iz stava 5. ovog člana.

IX - OSTVARIVANJE, KORIŠĆENJE, PONOVO ODREĐIVANJE I GUBITAK PRAVA

1. Pokretanje postupka

Član 163.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja može ostvariti lice kome je, prema odredbama ovog zakona, utvrđeno svojstvo osiguranika, ako ovim zakonom nije drugačije utvrđeno.

Član 164.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja obezbjeđuje Fond, ostvaruju se na način utvrđen ovim zakonom i propisima o opštem upravnom postupku.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, koja obezbjeđuje poslodavac, ostvaruju se na način utvrđen opštim aktom poslodavca, u skladu sa propisima o radnim odnosima i ovim zakonom.

Član 165.

Postupak za ostvarivanje prava na starosnu i invalidsku penziju pokreće se na zahtjev osiguranika. Zahtjev za ostvarivanje prava na starosnu penziju može se podnijeti nakon prestanka osiguranja.

Postupak za ostvarivanje prava na porodičnu penziju pokreće se na zahtjev člana porodice umrlog osiguranika, odnosno člana porodice umrlog korisnika lične penzije.

Postupak za utvrđivanje penzijskog staža pokreće se na zahtjev osiguranika, odnosno korisnika penzije, kao i na zahtjev člana porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika penzije.

Postupak za ostvarivanje prava na starosnu ili invalidsku penziju i za utvrđivanje penzijskog staža pokreće se i na zahtjev lica koje smatra da ispunjava uslove za ostvarivanje prava utvrđenih ovim zakonom, ako je lice imalo svojstvo osiguranika po ranijim propisima.

Član 166.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ostvaruju se na osnovu podataka registrovanih u matičnoj evidenciji i isprava kojima se dokazuju činjenice i podaci od značaja za sticanje, trajanje i prestanak prava određenih ovim zakonom.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, staž osiguranja može se dokazivati i putem izjava svedoka, ukoliko Fond ili podnosilac zahteva nisu u mogućnosti da obezbijede odgovarajuću dokumentaciju zbog toga što je dokumentacija uništena u ratnim dejstvima.

Podnosilac zahtjeva za utvrđivanje staža osiguranja u smislu stava 2. ovog člana obavezan je uz zahtjev dostaviti i uvjerenje nadležnog organa iz kojeg se vidi da je dokumentacija uništena u ratnim dejstvima.

Staž osiguranja na osnovu izjava svedoka može se dokazivati samo ako je navršen na teritoriji bivše Bosne i Hercegovine.

Staž osiguranja u smislu stava 2. ovog člana utvrđuje se rješenjem Fonda.

2. Ostvarivanje prava

Član 167.

Pravo na ličnu i porodičnu penziju pripada od dana kada su ispunjeni uslovi za sticanje prava koji su propisani ovim zakonom.

Ako je zahtjev za ostvarivanje prava na starosnu i porodičnu penziju podnesen nakon ispunjenja uslova za ostvarivanje prava, pravo na isplatu penzije pripada, od dana podnošenja zahtjeva, ako je podnosilac ispunjavao uslove za sticanje prava i na taj dan.

Izuzetno od stava 2. ovog člana pravo na isplatu porodične penzije iza smrti osiguranika ili korisnika lične penzije pripada od dana smrti osiguranika ili korisnika lične penzije, ako je zahtjev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju podnesen u roku od 60 dana od dana smrti.

Član 168.

Pravo na raspored, odnosno zaposlenje na drugom odgovarajućem radnom mjestu i pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, pripada od dana nastanka invalidnosti.

Član 169.

Pravo na novčanu naknadu po osnovu preostale sposobnosti za rad pripada i to:

- naknada zbog manje plate - od dana rasporeda odnosno zaposlenja na drugom odgovarajućem radnom mjestu;
- naknada za vrijeme prekvalifikacije - od dana stupanja na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju;
- naknada za čekanje - od prvog narednog dana posle prestanka isplate plate na radnom mjestu na koje je osiguranik bio raspoređen do dana nastanka invalidnosti.

Član 170.

Invalidu rada, koji ne stupi na drugo odgovarajuće radno mjesto u roku utvrđenom rješenjem o rasporedu, odnosno zaposlenju, prestaje pravo na naknadu za čekanje, prvog narednog dana po isteku tog roka, izuzev ako na radno mjesto nije stupio zbog razloga koji su van njegove volje.

Član 171.

Prava stečena po osnovu invalidnosti i drugih osnova utvrđenih u postupku vještačenja, pripadaju dok postoje činjenice na osnovu kojih je pravo ostvareno.

Ako je promjena invalidnosti iz stava 1. ovog člana, po osnovu koje se ranije pravo mjenja ili stiče drugo pravo utvrđena po službenoj dužnosti, pravo pripada od prvog dana narednog mjeseca posle nastale promjene.

Odredbe stavova 1. i 2. ovog člana ne odnose se na stečeno pravo na invalidsku penziju, izuzev ako korisnik penzije sam to zahtjeva.

Član 172.

Lica iz člana 17. stav 1. ovog zakona i lica koja na dan podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava nisu imala svojstvo osiguranika ne mogu ostvarivati prava po osnovu preostale radne sposobnosti osim u slučaju iz člana 131. stav 1. tačka 2. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju.

Član 173.

Lice koje ispuni uslove za sticanje prava na penziju po više osnova utvrđenih ovim zakonom, može, po sopstvenom izboru, koristiti samo jedno od tih prava. Pravo izbora ima i član porodice u slučaju kad prema ovom zakonu postoji mogućnost ostvarivanja prava na porodičnu penziju po dva osnova.

Član 174.

Korisniku starosne penzije koji je penziju ostvario prije navršenih 40 godina penzijskog staža, odnosno 65 godina života i korisniku invalidske penzije koji zasnuje radni odnos ili počne da obavlja zanatsko-preduzetničku djelatnost po osnovu koje je obavezno osiguran na teritoriji Bosne i Hercegovine penzija se ne isplaćuje za to vrijeme, a najduže do ispunjavanja uslova za starosnu penziju propisanu ovim zakonom.

Korisniku porodične penzije koji zasnjuje radni odnos ili započne da obavlja zanatsko-preduzetničku djelatnost penzija se ne isplaćuje.

Član 175.

Ako pravo na porodičnu penziju ostvaruje više članova porodice, a neki od njih žive odvojeno, porodična penzija se dijeli na jednake dijelove.

Porodična penzija dijeli se na jednake dijelove i kad se nekom od sauživalaca obustavi isplata porodične penzije.

Član 176.

Kad porodičnu penziju koriste dva ili više članova porodice, a nekom od njih prestane pravo na penziju, preostalim članovima koji imaju pravo na porodičnu penziju ponovo se određuje penzija. Tako određena penzija pripada od dana kada je sauživaocu prestalo pravo na porodičnu penziju.

Član 177.

U slučaju kad pravo na penziju ostvaruje razvedeni supružnik i supružnik, porodična penzija određuje se kao jedna penzija koja pripada za jednog člana porodice, a zatim se dijeli na jednake dijelove.

3. Ponovno određivanje penzije

Član 178.

Korisniku starosne ili invalidske penzije koji zasniva radni odnos ili otpočne da obavlja djelatnost po osnovu koje je obavezno osiguran određuje se na njegov zahtjev novi iznos penzije prema novom penzijskom osnovu i ukupnom penzijskom stažu pod uslovom da je naknadno navršeni staž osiguranja duži od godine dana.

Član 179.

Korisniku penzije koji podnese zahtjev za izmjenu ranijeg rješenja o pravu, na osnovu činjenica koje su nastupile posle donošenja rješenja o priznavanju prava na penziju, pravo pripada od prvog dana narednog mjeseca kad je korisnik penzije podnio zahtjev za pokretanje postupka.

Prilikom rješavanja zahtjeva iz stava 1. ovog člana, primjenjuje se propisi koji su važili na dan podnošenja zahtjeva.

4. Isplata po osnovu prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja

Član 180.

Penzija i ostala novčana primanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja, utvrđuju se u mjesečnom iznosu i isplaćuju se unazad, u tekućem mjesecu za protekli mjesec.

Dospjela primanja iz stava 1. ovog člana, koja nisu mogla biti isplaćena zbog okolnosti koje je prouzrokovao korisnik primanja, ne mogu se naknadno isplatiti.

Član 181.

Fond je obavezan korisniku prava isplaćivati penziju, bez obzira na mjesto prebivališta ili boravka.

Isplata penzije u inostranstvu vrši se u skladu sa odredbama međunarodnih sporazuma o socijalnom osiguranju, a u slučaju kad sporazum nije zaključen, isplata se vrši po principu reciprociteta.

Član 182.

Dospjela primanja po osnovu prava stečenih prema ovom zakonu, ne isplaćuju se korisniku, koji se bez opravdanog razloga ne odazove u određenom roku, pozivu na pregled, radi utvrđivanja, da li su nastale promjene u okolnostima koje utiču na pravo ili vrstu prava, za sve vrijeme dok se ne odazove pozivu.

Obustavljena primanja u smislu stava 1. ovog člana, isplaćuju se naknadno korisniku prava koji se odazove pozivu u roku od 30 dana, ako nije došlo do promjene u okolnostima koje utiču na pravo i visinu prava. Korisniku prava koji se odazove na poziv posle 30 dana, primanja se mogu isplatiti samo od dana odazivanja na poziv.

Član 183.

Korisnik prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obavezan je da u roku od osam dana prijavi svaku činjenicu koja je od uticaja na korišćenje ili obim prava.

Korisnik penzije kome se penzija isplaćuje van Republike, bez obzira na način isplate, obavezan je da na kraju kalendarske godine dostavi Fondu potvrdu o životu.

5. Prestanak prava

Član 184.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju smrću korisnika prava, s tim što se penzija koja pripada za mjesec u kojem je nastupila smrt korisnika penzije isplaćuje članovima porodice umrlog za cijeli mjesec.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju i u slučaju kad se naknadno utvrdi da nisu bili ispunjeni uslovi za sticanje prava.

Postupak za prestanak prava u smislu stava 2. ovog člana pokreće se po službenoj dužnosti, bez obzira na rok koji je protekao od dana donošenja rješenja kojim je priznato pravo.

Prava iz stava 2. ovog člana prestaju prvog dana narednog mjeseca u odnosu na mjesec u kojem je doneseno rješenje o prestanku prava.

Članu porodice kod kojeg u toku korištenja prava na porodičnu penziju zbog nastalih promjena više ne postoje uslovi za korišćenje prava, pravo na porodičnu penziju prestaje od dana nastale promjene, bez obzira kad je pokrenut postupak.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju i po zahtjevu korisnika prava, od prvog narednog dana po podnošenju zahtjeva za prestanak prava, bez obzira na razlog, ako u zahtjevu nije naveden datum za prestanak prava.

Član 185.

Pravo na porodičnu penziju prestaje udovici mlađoj od 45 godina, odnosno udovcu mlađem od 55 godina života, koji stupe u brak, izuzev ako pravo na porodičnu penziju nisu ostvarili zbog potpune nesposobnosti za privređivanje.

Udovici, odnosno udovcu iz stava 1. ovog člana, koji po osnovu smrti bračnog druga iz novog braka ne ostvari pravo na porodičnu penziju, uspostavlja se pravo na ranije ostvarenu porodičnu penziju, ako na dan smrti drugog bračnog druga ima djece iz prvog braka koja koriste pravo na porodičnu penziju, pod uslovom da prema toj djeci vrše roditeljske dužnosti.

X - POSTUPAK ZA RJEŠAVANJE I ZAŠTITA PRAVA

Član 186.

O pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja i o utvrđivanju penzijskog staža odlučuje Fond.

Član 187.

U postupku ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja u Fondu se obezbjeđuje dvostепенost.

U postupku ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja osiguranik ostvaruje kod poslodavca, zaštita prava obezbjeđuje se pod uslovom i na način utvrđen opštim aktom poslodavca, u skladu sa kolektivnim ugovorom i zakonom.

Član 188.

Protiv prvostepenog rješenja može se izjaviti žalba organu određenom opštim aktom Fonda.

Žalba ne odlaže izvršenje rješenja, izuzev u slučaju kad se žalbom pobija utvrđena invalidnost i opasnost od nastanka invalidnosti.

Član 189.

Na osnovu konačnog rješenja o priznavanju prava na raspoređivanje ili zapošljavanje na drugom odgovarajućem radnom mjestu, prava na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, kad ta prava obezbjeđuje poslodavac, poslodavac raspoređuje osiguranika na odgovarajuće radno mjesto ili mu obezbjeđuje prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, kao i odgovarajuće novčane naknade i zaštitu prava, pod uslovima i na način koji su utvrđeni opštim aktom poslodavca, u skladu sa kolektivnim ugovorom i ovim zakonom.

Kada pravo na zapošljavanje na drugom odgovarajućem radnom mjestu ili pravo na prekvalifikaciju, odnosno dokvalifikaciju i odgovarajuće novčane naknade prema ovom zakonu obezbjeđuje Fond, Fond odlučuje o upućivanju osiguranika na zapošljavanje, prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju i određuje odgovarajuće novčane naknade.

Član 190.

Prvostepeno rješenje Fonda podliježe reviziji koju vrši organ određen opštim aktom Fonda.

Revizija ne odlaže izvršenje rješenja.

Član 191.

Ako protiv prvostepenog rešenja nije izjavljena žalba a revizija ne bude izvršena u roku od tri mjeseca od dana isteka roka za žalbu, smatra se da je revizija izvršena i data saglasnost na rješenje.

Član 192.

Protiv rješenja Fonda donesenog po žalbi i rješenja donesenog u vršenju revizije, može se podneti tužba nadležnom sudu u roku od 30 dana od dana dostavljanja rješenja.

Član 193.

U postupku ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja Fond je obavezan da osiguranicima i korisnicima prava pruža stručnu pomoć.

XI - OBEZBJEĐIVANJE SREDSTAVA

Član 194.

Sredstva za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja utvrđenih ovim zakonom i drugih funkcija Fonda, obezbjeđuju se iz:

- 1) doprinosa osiguranika i poslodavaca;
- 2) Budžeta Republike;
- 3) prodaje društvenog kapitala i društvenih preduzeća ili njihovih dijelova u postupku privatizacije, u skladu sa zakonom;
- 4) imovine kojom raspolaže Fond;
- 5) dividendi na dionice izdate od preduzeća, ustanova i drugih institucija po osnovu ranijih ulaganja sredstava penzijskog i invalidskog osiguranja u infrastrukturne, zdravstvene i druge objekte;
- 6) neto dobiti ostvaren iz portfelja hartija od vrijednosti koje su prenesene na Fond, po osnovu odredaba člana 26. Zakona o privatizaciji državnog kapitala u preduzeću;
- 7) novčanih sredstava prikupljenih po osnovu odredaba člana 27. Zakona o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima;
- 8) drugih izvora, u skladu sa zakonom i drugim propisima.

Član 195.

Sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje mogu se koristiti samo za namjene određene ovim zakonom, i to za:

- 1) isplatu penzija i novčanih naknada;
- 2) prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, odnosno odgovarajuće zapošljavanje invalida rada;
- 3) zdravstvenu zaštitu korisnika penzija;
- 4) izgradnju i adaptaciju poslovnih objekata Fonda;
- 5) nabavku opreme za rad stručne službe Fonda;
- 6) troškove rada organa i stručne službe Fonda;
- 7) troškove isplate penzija;
- 8) javno informisanje, saradnju sa medijima i sl.

U okviru žiro računa Fonda, postoji dio računa preko koga se vrši finansiranje svih troškova stručne službe Fonda.

Član 196.

Sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje mogu se koristiti i za društveni standard korisnika penzija, mjere i akcije koje neposredno doprinose sprječavanju i smanjenju invalidnosti, za naučno-istraživački rad na razvoju i na unapređenju sistema penzijskog i invalidskog osiguranja, kao i za razne vidove pomoći korisnicima prava i članova njihovih porodica (za troškove sahrane, pomoć u slučaju teže bolesti i dr.).

Član 197.

U Fondu se mogu obrazovati sredstva rezerve izdvajanjem određenog procenta iz sredstava ostvarenih iz doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje i od ostvarenog viška prihoda nad rashodima utvrđenog završnim računom Fonda.

Procentat izdvajanja za rezervu određuje upravni odbor Fonda.

Sredstva rezerve služe za poboljšanje likvidnosti Fonda i mogu se koristiti kao obrtna sredstva za izvršenje tekućih obaveza.

Član 198.

Slobodna sredstva Fonda iz člana 197. ovog zakona koriste se za prevenciju invalidnosti, zapošljavanje, prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju invalida rada, zaštitu i zbrinjavanje ostarjelih i iznemoglih korisnika penzija i druge namjene.

Član 199.

Republika obezbjeđuje Fondu sredstva za pokriće rashoda po osnovu posebnog staža utvrđenog u smislu člana 42. ovog zakona, kao i za pokriće troškova za prava koja se po ovom zakonu ili drugim propisima obezbjeđuju samo određenim kategorijama osiguranika ili se obezbjeđuju u većem obimu u odnosu na ostale osiguranike.

Fond vodi posebnu evidenciju o sredstvima za pokriće prava iz stava 1. ovog člana na osnovu koje svaka tri mjeseca ispostavlja račun Republici.

XII - IMOVINA OD PRIVATIZACIJE

Član 200.

Akcije preduzeća iz člana 26. stav 1. i 2. i novčana sredstva ostvarena prodajom državnog kapitala iz člana 27. Zakona o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima (u daljem tekstu: imovina od privatizacije), pripadaju Fondu kao svojina, sa pravom raspolaganja i upravljanja u skladu sa zakonom.

Član 201.

Od akcija preduzeća iz prethodnog člana, Fond formira portfelj hartija od vrijednosti .

U poslovanju portfeljom hartija od vrijednosti iz prethodnog stava Fond je dužan primjenjivati odredbe Zakona o hartijama od vrijednosti i Zakona o centralnom registru hartija od vrijednosti.

U raspolaganju i upravljanju imovinom od privatizacije, Fond vodi investicionu politiku u skladu sa principima sigurnosti, likvidnosti i rentabilnosti.

Akcije preduzeća koje Fond dobije po osnovu člana 26. stavova 1. i 2. Zakona o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima, Fond može prodati na tržištu hartija od vrijednosti putem berze.

Član 202.

Za raspolaganje novčanim sredstvima koje Fond prima po osnovu člana 27. Zakona o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima Fond je dužan otvoriti poseban račun.

O imovini iz privatizacije, kao i prihodima i rashodima nastalim po osnovu transakcija i upravljanja tom imovinom, Fond je dužan da vodi posebnu računovodstvenu evidenciju i priprema finansijske izvještaje, odvojeno od ostale imovine, obaveza, prihoda i rashoda Fonda.

Na računovodstvenu evidenciju i finansijske izvještaje iz prethodnog stava, shodno se primjenjuju zakonski i drugi propisi iz oblasti računovodstva, kao i propisi Komisije za hartije od vrijednosti, koji se odnose na privatizacione investicione fondove.

Član 203.

Upravni odbor Fonda odlučuje o investicionoj politici, odnosno o načinu raspolaganja imovinom od privatizacije.

S ciljem efikasnog upravljanja imovinom iz privatizacije obrazuje se posebna komisija od 5 članova iz reda ekonomskih i pravnih stručnjaka, koja ima savjetodavnu ulogu.

Članove komisije iz prethodnog stava imenuje Upravni odbor Fonda.

Član 204.

U roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, Fond je dužan formirati poseban organizacioni dio, koji će obavljati poslove upravljanja imovinom od privatizacije, kao i poslove knjigovodstvene i druge evidencije, te zaposliti najmanje dva investiciona menadžera.

Investicioni menadžeri iz prethodnog stava moraju ispunjavati uslove utvrđene Zakonom o hartijama od vrijednosti i propisima Komisije za hartije od vrijednosti Republike Srpske za obavljanje ovih poslova.

Član 205.

Direktor Fonda imenuje predstavnike Fonda u skupštinama akcionarskih društava, čije akcije Fond drži u svom portfelju.

Član 206.

Najviše 10% imovine od privatizacije može biti uloženo u hartije od vrijednosti jednog emitenta ili s njim povezanih pravnih lica u smislu Zakona o preduzećima.

Po osnovu raspolaganja imovinom od privatizacije može se posjedovati najviše 20% osnovnog kapitala jednog emitenta ili s njim povezanih pravnih lica.

Novčana sredstva iz člana 27. Zakona o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima i novčana sredstva dobijena prodajom hartija od vrijednosti iz portfelja, Fond može plasirati i oročavati kod poslovnih banaka.

Član 207.

Tromjesečne, polugodišnje i godišnje finansijske izvještaje o imovini od privatizacije Fond podnosi na odobravanje Vladi Republike Srpske.

Član 208.

Pokriće troškova upravljanja imovinom od privatizacije vrši se iz ostvarenih prihoda po osnovu držanja i transakcija sa imovinom od privatizacije.

O raspolaganju ostvarenih neto dobitaka iz godišnjeg obračuna za imovinu od privatizacije, odlučuje Upravni odbor Fnda.

Ostvarena neto dobit se može koristiti za poboljšanje likvidnosti Fonda, povećanje rezervi Fonda, isplatu penzija i poboljšanje materijalnog položaja korisnika penzija.

XIII - ORGANI I STRUČNA SLUŽBA FONDA

Član 209.

Organi Fonda su upravni odbor, nadzorni odbor i direktor.

Član 210.

Fondom upravlja Upravni odbor.

Upravni odbor Fonda sastoji se od devet članova, uključujući i predsjednika.

Pet članova Upravnog odbora imenuje se iz reda osiguranika, a četiri iz reda korisnika penzije.

Član 211.

Upravni odbor Fonda ima sljedeća prava i dužnosti:

- 1) donosi statut Fonda, uz saglasnost Vlade;
- 2) donosi druge opšte akte Fonda;
- 3) predlaže stope doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje;
- 4) donosi plan i program rada Fonda;
- 5) donosi finansijski plan Fonda;
- 6) usvaja izvještaje o poslovanju i završni račun Fonda;
- 7) odlučuje o investicionim ulaganjima;
- 8) odlučuje o prodaji osnovnih sredstava Fonda čija knjigovodstvena vrijednost prelazi 5.000 KM;
- 9) odlučuje o drugim pitanjima određenim statutom Fonda.

Član 212.

Godišnji plan i program rada, kao i godišnji izveštaj o poslovanju, Fond dostavlja Vladi.

Član 213.

Nadzor nad radom i poslovanjem Fonda, vrši Nadzorni odbor.
Nadzorni odbor Fonda sastoji se od tri člana, uključujući i predsjednika.
Dva člana Nadzornog odbora imenuju se iz reda osiguranika, a jedan iz reda korisnika penzije.

Član 214.

Direktor Fonda zastupa i predstavlja Fond u odnosima sa trećim licima, rukovodi radom i poslovanjem Fonda i radom stručne službe Fonda, odgovara za zakonitost rada Fonda i obavlja druge poslove, u skladu sa zakonom i Statutom Fonda.

Za direktora Fonda može biti imenovan diplomirani pravnik ili diplomirani ekonomista sa pet godina radnog iskustva na rukovodećim poslovima.

Direktora Fonda imenuje i razrješava Vlada putem javnog konkursa, prema postupku propisanom zakonom.

Imenovanje direktora Fonda vrši se na vrijeme od četiri godine, s tim da može biti razrješen i pre isteka vremena na koje je imenovan.

Član 215.

Predsjednika i članove Upravnog odbora i predsjednika i članova Nadzornog odbora Fonda imenuje i razrješava Vlada putem javnog konkursa, prema postupku propisanom zakonom.

Imenovanje se vrši na vrijeme od četiri godine, s tim da mogu biti razrješeni i pre isteka vremena na koje su imenovani.

Predsjednik i članovi Upravnog odbora imenuju se iz reda lica koja imaju visoko obrazovanje i značajno radno iskustvo u oblasti socijalnog osiguranja.

Predsjednik i članovi Nadzornog odbora imenuju se iz reda diplomiranih pravnika i diplomiranih ekonomista koji imaju značajno radno iskustvo u oblasti javnih finansija i penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 216.

Statutom Fonda bliže se uređuju prava i dužnosti organa Fonda.

Član 217.

Upravne, finansijske, administrativne i druge stručne poslove Fonda obavlja jedinstvena stručna služba Fonda. Organizacija stručne službe Fonda uređuje se statutom i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Fonda.

Član 218.

Nadzor nad zakonitošću rada Fonda vrši ministarstvo nadležno za poslove penzijskog i invalidskog osiguranja.

XIV - NAKNADA ŠTETE

Član 219.

Osiguranik kojem je na teret sredstava penzijskog i invalidskog osiguranja izvršena isplata na koju nije imao pravo po ovom zakonu, obavezan je vratiti Fondu primljeni iznos, ako je:

- 1) na osnovu neistinitih ili netačnih podataka koje je znao ili je morao znati da su neistiniti, odnosno netačni, ili na drugi protivpravan način, ostvario pravo iz penzijskog i invalidskog osiguranja, ili je ostvario pravo u većem obimu nego što mu po ovom zakonu pripada;
- 2) koristio pravo zbog toga što nije prijavio promjene koje utiču na gubitak ili obim prava, a znao je, ili je morao znati, za te promjene;
- 3) posle ostvarivanja prava na penziju stupio u radni odnos ili počeo obavljati zanatsko-preduzetničku djelatnost po osnovu koje postoji obaveza osiguranja, a tu činjenicu nije prijavio Fondu;
- 4) primio novčani iznos veći od iznosa koji mu pripada po ovom zakonu.

Član 220.

Fond ima pravo na naknadu štete nanosene Fondu od poslodavca:

- 1) ako šteta nastane zbog toga što nisu dati podaci ili što su dati neistiniti ili netačni podaci o činjenicama koje utiču na sticanje ili određivanje prava;
- 2) ako je isplata iz sredstava Fonda izvršena na osnovu neistinitih ili netačnih podataka u prijavi o stupanju osiguranika u radni odnos;
- 3) ako je isplata iz sredstava Fonda izvršena zbog toga što nije podnesena prijava o promjenama koje utiču na gubitak ili obim prava osiguranika, ili odjava o prestanku radnog odnosa osiguranika ili što je prijava, odnosno odjava podnesena posle propisanog roka;
- 4) ako je šteta Fondu nanosena zbog toga što nisu izvršene zakonske ili ugovorom preuzete obaveze u vezi sa prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom, zapošljavanjem invalida rada ili osiguranika kod kojeg je utvrđena opasnost od nastanka invalidnosti.

Osiguranik koji je prema ovom zakonu ili drugim propisima obavezan sam da podnosi prijavu odnosno odjavu, ili da daje određene podatke u vezi sa svojim osiguranjem, obavezan je u slučajevima iz stava 1. ovog člana sam nadoknaditi štetu koja je nanosena Fondu.

Poslodavac odgovara za štetu u slučajevima iz stava 1. ovog člana bez obzira na krivicu, a osiguranik ako je znao ili je morao znati da su dati podaci neistiniti ili netačni, odnosno ako je znao ili morao znati da promjene utiču na gubitak ili obim prava, a te promjene nije prijavio Fondu.

Član 221.

Fond ima pravo na naknadu štete nanosene Fondu od lica koje prouzrokuje invalidnost, tjelesno oštećenje ili smrt osiguranika.

Za štetu koju je, u slučajevima iz stava 1. ovog člana, prouzrokovao radnik u radnom odnosu u vezi sa radom, odgovara poslodavac kod kojeg se radnik koji je prouzrokovao štetu nalazi u radnom odnosu.

Fond ima pravo na naknadu štete u slučajevima iz stava 1. ovog člana i neposredno od radnika ako je radnik štetu prouzrokovao namjerno ili iz krajnje nepažnje.

Odgovornost za štetu iz stavova 2. i 3. ovog člana je solidarna.

Član 222.

Fond ima pravo na naknadu štete nanese Fondu od poslodavca i u slučaju ako su invalidnost ili smrt osiguranika nastali zbog toga što nisu bile provedene mjere zaštite na radu, ili što nisu izvršene mjere za zaštitu građana.

Član 223.

Fond ima pravo na naknadu štete nanese Fondu i neposredno od osiguravajuće organizacije kod koje je učinilac štete osiguran.

Fond ima pravo na naknadu štete od organizacije osiguranja imovine i lica, čije je sjedište na teritoriji Republike, ako je šteta prouzrokovana upotrebom vozila čiji vlasnik odnosno korisnik nije osigurao vozilo od odgovornosti, ili ako je šteta prouzrokovana upotrebom nepoznatog vozila ili vozilom stranog državljanina, lica bez državljanstva kao i vozilom koje je angažovano od strane Organizacije ujedinjenih nacija ili druge međunarodne organizacije.

U slučaju iz stava 2. ovog člana, organizacija osiguranja imovine i lica obavezna je isplatiti naknadu štete, kao da je bio sklopljen ugovor o osiguranju.

Član 224.

Ako je Fondu šteta prouzrokovana upotrebom vozila sa inostranom registracijom za koje postoji valjana međunarodna isprava ili dokaz o postojanju osiguranja vozila od odgovornosti, odštetni zahtjev podnosi se jednoj od organizacija za osiguranje imovine i lica sa sjedištem na teritoriji Republike.

Za naknadu štete koja je prouzrokovana upotrebom vozila iz stava 1. ovog člana, primjenjuje se odredba člana 223. stav 2. ovog zakona.

Član 225.

Fond ima pravo na naknadu štete u slučajevima predviđenim ovim zakonom bez obzira na to što su primanja koja predstavljaju štetu obuhvaćena osiguranjem na teret penzijskog i invalidskog osiguranja.

Naknada stvarne štete na koju Fond ima pravo u slučajevima utvrđenim ovim zakonom, obuhvata troškove i puni iznos primanja koja se isplaćuju iz penzijskog i invalidskog osiguranja, i to:

- 1) novčana primanja isplaćena po osnovu priznatog prava na penziju, novčanu naknadu za tjelesno oštećenje i novčanu naknadu za pomoć i njegu, zajedno sa doprinosima koji se usplaćuju na ta novčana primanja;
- 2) troškove prekvalifikacije ili dokvalifikacije i zapošljavanja invalida rada, kao i novčane naknade u vezi sa korišćenjem prava po osnovu preostale sposobnosti za rad.

Zahtjevom za naknadu štete može se obuhvatiti ukupni iznos štete ili iznos dijela štete (pojedinačno primanje) koja se odnosi na određeni period.

Član 226.

Potraživanja naknade štete prema odredbama ovog zakona zastarjevaju istekom rokova utvrđenih propisima o obligacionim odnosima.

Rokovi zastarjelosti potraživanja za naknadu štete, u smislu odredaba ovog zakona, počinju teći:

- 1) u slučajevima iz člana 219. tačaka 1. do 3. i člana 220. stav 1. tačaka 1. do 3. ovog zakona- od dana kad je u upravnom postupku postalo konačno rješenje kojim je utvrđeno da isplaćivano primanje ne pripada, ili da pripada u manjem obimu;
- 2) u slučajevima iz člana 2219. tačka 4. ovog zakona - od dana kad je izvršena posljednja nepravilna odnosno nepripadajuća isplata primanja;
- 3) u slučajevima iz člana 220. stav 1. tačka 4. i članova 221. i 222. ovog zakona - od dana kada je u upravnom postupku postalo izvršno rješenje kojim je osiguraniku priznato pravo na primanje iz penzijskog i invalidskog osiguranja;
- 4) u slučajevima kada se zahtjeva naknada štete za pojedina isplaćena primanja - od dana izvršene isplate svakog pojedinačnog primanja.

Član 227.

Kada se utvrdi da je šteta nastala, Fond poziva osiguranika, odnosno korisnika primanja, poslodavca, političko-teritorijalnu zajednicu ili organizaciju osiguranja imovine i lica, uz navođenje odgovarajućih dokaza, da u određenom roku naknade štetu.

Ako šteta ne bude dobrovoljno nadoknađena u određenom roku, a iz pismenih isprava nesporno proizilazi da je korisnik prava primio određeni iznos iz sredstava Fonda na koji nije imao pravo, Fond naknadu štete ostvaruje obustavom od budućih primanja korisnika prava. Po ovom osnovu može se od korisnika prava obustaviti najviše do jedne trećine mjesečnih primanja.

Ukoliko je štetu učinilo lice koje ne ostvaruje redovna mjesečna primanja kod Fonda, šteta se ostvaruje podnošenjem tužbe nadležnom sudu.

Član 228.

Fond za potraživanja iz članova 219. do 225. ovog zakona ima pravo na kamate, u skladu sa zakonom, koje teku od narednog dana od dana nastanka štete.

XV - KAZNENE ODREDBE

Član 229.

Poslodavac i drugo pravno lice kazniće se za prekršaj novčanom kaznom od 2.000 do 10.000 KM, ako:

- 1) ne podnese prijavu osiguranja ili odjavu osiguranja, ili ih podnese posle isteka propisanog roka, ili sa netačnim podacima;
- 2) ako sprječava uviđaj na licu mjesta ili pregled poslovnih knjiga i evidencija koje se odnose na podatke u vezi sa penzijskim i invalidskim osiguranjem;
- 3) ako uskrati davanje podataka o osiguraniku i korisniku prava;
- 4) ako Fondu ili osiguraniku da netačno obaveštenje ili netačne podatke za utvrđivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja;

- 5) ako davanjem neistinitih i netačnih podataka omogući osiguraniku ili drugom licu korišćenje prava, koja mu po ovom zakonu ne pripadaju ili ne pripadaju u određenom obimu;
- 6) ako ne vodi ili vodi neuredno propisane evidencije o osiguranicima, uključujući i posebne evidencije o invalidima rada;
- 7) ako nepravilno obračunava i uplaćuje doprinose i ne uplati dospjeli doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje u propisanom roku, ili ga ne uplati u cijelom iznosu, ili nema evidencije o uplaćenim doprinosima;
- 8) ako ne zadrži u radnom odnosu ili ne rasporedi na odgovarajuće radno mjesto invalida rada, odnosno osiguranika kod kojeg je nastala invalidnost ili opasnost od nastanka invalidnosti;
- 9) ako ne obezbjedi prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju invalidu rada, odnosno osiguraniku kod kojeg postoji invalidnost ili opasnost od nastanka invalidnosti;
- 10) ako rasporedi invalida rada ili osiguranika kod kojeg postoji opasnost od nastanka invalidnosti na radno mjesto ili mu odredi radno vrijeme protivno odredbama ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice poslodavca ili drugog pravnog lica novčanom kaznom u iznosu od 500 do 2.000 KM.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i lice koje je samo obveznik uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje novčanom kaznom od 1.000 do 3.000 KM.

Član 230.

Novčanom kaznom od 5.000 KM do 15.000 KM kazniće se za prekršaj državni organ, javna služba ili pravno lice – poslodavac ako:

1. ne razvrstava po polu statističke podatke i informacije koji se prikupljaju evidentiraju i obrađuju,
2. ne omogući javnosti uvid u statističke podatke koji se vode shodno ovom zakonu.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se novčanom kaznom od 100 KM do 1.000 KM i odgovorno lice u državnom organu, javnoj službi ili pravnom licu – poslodavcu, kao i pojedincu koji samostalno obavljaju delatnosti ličnim radom sredstvima u svojini građana .

XVI - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 231.

Penzije ostvarene po propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ovog zakona odrediće se u skladu sa odredbama ovog zakona.

Penzije ostvarene do dana primjene odredaba članova 77. do 87. ovog zakona odrediće se kao i penzije iz stava 1. ovog člana.

Starosne penzije ostvarene do dana stupanja na snagu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj:32/00) sa penzijskim stažom manjim od 20 godina odrediće se u procentima utvrđenim za taj staž po propisima koji su važili do dana stupanja na snagu navedenog zakona, a izuzetne penzije koje su ostvarene bez staža, odrediće se u procentima utvrđenim za 15 godina penzijskog staža.

Penzije koje su određene i ostvarene u procentu većem od 75% za puni penzijski staž svode se na procente utvrđene za odgovarajuću godinu tako da od 2004. godine starosna i invalidska penzija ne može iznositi više od 75% od penzijskog osnova.

Korisniku penzije(ženi), koji je pravo na penziju ostvario do dana stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni

glasnik Republike Srpske" broj:32/02), penzija će se odrediti prema ukupnom penzijskom stažu u procentima utvrđenim po propisima koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu navedenog zakona s tim da penzija za puni penzijski staž ne može iznositi više od procenata iz člana 88. stav 4. i člana 135. stav 4. ovog zakona.

Član 232.

Penzijski staž na osnovu kojeg se stiču i ostvaruju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja po odredbama ovog zakona, navršen do stupanja na snagu ovog zakona, računa se po odredbama Zakona o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja ("Službeni list SFRJ", br.23/82, 77/82, 75/85, 8/87, 65/87, 87/89 i 44/90), Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list SR BiH", br.38/90 i 22/91), Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika ("Službeni list SFRJ", br. 7/85, 74/87 i 20/89), i Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 27/93, 14/94, 10/95 i 22/96).

Član 233.

Izuzetno od člana 75. stavova 1. i 2. ovog zakona, pravo na starosnu penziju stiče osiguranik kad navršu u:

- u 2001. godini 60 godina života,
- u 2002. godini 61 godinu života,
- u 2003. godini 62 godine života,
- u 2004. godini 63 godine života,
- u 2005. godini 64 godine života,

Član 234.

Osiguraniku koji nije ostvario platu posle 1. januara 1970. godine, penzijski osnov se utvrđuje u odgovarajućem procentu od prosječne neto plate ostvarene u Republici u mjesecu koji prethodi mjesecu u kojem osiguranik ostvaruje pravo na penziju i iznosi:

- 100% za osiguranika sa visokom stručnom spremom,
- 80% za osiguranika sa višom stručnom spremom i VKV radnika,
- 70% za osiguranika sa srednjom stručnom spremom i KV radnika i
- 60% za osiguranika sa nižom stručnom spremom i PK i NK radnika.

Član 235.

Korisniku koji nije ostvario platu posle 1. januara 1970. godine, kao i korisniku za koga ne postoje podaci o plati ostvarenoj u tom periodu penzijski osnov se utvrđuje u odgovarajućem procentu od prosječne neto plate ostvarene u Republici u godini koja prethodi godini u kojoj se određuje penzija i iznosi:

- 160% za korisnika sa visokom stručnom spremom,
- 115% za korisnika sa višom stručnom spremom i VKV radnika,
- 85% za korisnika sa srednjom stručnom spremom i KV radnika,
- 55% za korisnika sa nižom stručnom spremom i PK i NK radnika.

Član 236.

Novčana naknada za tjelesno oštećenje i novčana naknada za pomoć i njegu, ostvarena po propisima iz penzijskog i invalidskog osiguranja važećim do dana stupanja na snagu ovog zakona, isplaćivaće se korisnicima do 31. decembra 2001. godine u iznosu koji im je pripadao na dan stupanja na snagu ovog zakona.

Član 237.

Odredbe članova 77. do 87. ovog zakona primjenjuju se od 1. januara 2002. godine.
Odredbe člana 231. Zakona primjenjuju se od 1. oktobra 2002. godine.

Član 238.

Do dana primjene odredaba članova 77. do 87. ovog zakona, penzijski osnov za određivanje penzije utvrđuje se tako što se odgovarajući koeficijent iz stava 2. ovog člana pomnoži sa iznosom koji predstavlja 40% prosječne plate ostvarene u Republici u mjesecu koji prethodi mjesecu u kome osiguranik ostvaruje pravo na penziju.

Koeficijenti za utvrđivanje penzijskog osnova iz stava 1. ovog člana su:

- 1) za osiguranika - nekvalifikovanog radnika 1,30;
- 2) za osiguranika - polukvalifikovanog (priučenog) radnika 1,50;
- 3) za osiguranika - kvalifikovanog radnika i osiguranika sa srednjom stručnom spremom 2,00;
- 4) za osiguranika - visokokvalifikovanog radnika i osiguranika sa višom stručnom spremom 2,70;
- 5) za osiguranika sa visokom stručnom spremom 3,80;
- 6) za osiguranika sa visokom stručnom spremom sa stručnim nazivom specijaliste i za osiguranika sa naučnim stepenom magistra nauka 4,20;
- 7) za osiguranika sa naučnim stepenom doktora nauka 4,50.

Pod stručnom spremom osiguranika u smislu stava 2. ovog člana podrazumeva se završena škola, odnosno fakultet, akademija ili drugi odgovarajući oblik obrazovanja i školovanja, kao i stručna sprema stečena polaganjem odgovarajućeg ispita ili priznata u skladu sa propisima bivše SFRJ i propisima bivše Bosne i Hercegovine.

Ako osiguranik, zbog posljedica oružanih sukoba, nije u mogućnosti da pribavi zvaničnu ispravu o stručnoj spremi, stručna sprema može se dokazivati na osnovu podataka iz radne knjižice, matične knjige zaposlenih poslodavca kod kojeg je osiguranik bio u radnom odnosu i podataka o stručnoj spremi iz listinga (izvoda) iz matične evidencije aktivnih osiguranika koji se vodio u radnoj organizaciji Elektro-računskom centru zdravstvenog i penzijskog i invalidskog osiguranja Sarajevo.

Koeficijent za određivanje penzijskog osnova za pripadnika Vojske Republike Srpske i pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova Republike koji su stupili u vojsku odnosno u organe unutrašnjih poslova prije 20. maja 1992. godine i ostali u oružanim snagama neprekidno do 30. juna 1996. godine, ili do ispunjenja uslova za ostvarivanje prava na penziju, kao i za učesnika NOR-a prije 9. septembra 1943. godine, ne može biti niži od koeficijenta propisanog u stavu 2. ovog člana za osiguranika sa srednjom stručnom spremom.

Penzije određene u skladu sa stavovima 1. i 2. ovog člana usklađuju se mjesečno na način utvrđen u članu 162. ovog zakona.

Član 239.

Do dana primjene članova 77. do 87. ovog zakona penzije oficira i podoficira Vojske Republike Srpske, obračunavaće se primjenom najniže cijene rada na sljedeće koeficijente:

- 1) za podoficire (činovi vodnik do zastavnik) 2,00;

- 2) za oficire čina:
- poručnika 2,20,
 - kapetana 2,40,
 - majora 2,80,
 - potpukovnika 3,00,
 - pukovnika 4,00,
 - general-majora 4,20,
 - generalpotpukovnika 4,30,
 - generalpukovnika 4,50.

Član 240.

Lice koje po ovom zakonu nema svojstvo osiguranika, ali je svojstvo osiguranika imalo prema ranijim propisima, može ostvariti pravo na penziju, a članovi porodice prava na porodičnu penziju, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.

Član 241.

Penzijski staž koji su državljani Republike navršili u drugim republikama bivše SFRJ do dana njihovog državnog osamostaljenja i u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija), uzima se samo kod utvrđivanja uslova za sticanje prava.

U pogledu priznavanja staža osiguranja koji je navršen u državama iz stava 1. ovog člana posle njihovog osamostaljenja i u Federaciji Bosne i Hercegovine, do zaključivanja odgovarajućih sporazuma sa tim državama i Federacijom Bosne i Hercegovine, primjenjuje se princip reciprociteta.

Član 242.

Zahtjev za ostvarivanje prava na penziju osiguranika koji je do 30. aprila 1992. godine dio penzijskog staža ostvario na sadašnjoj teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, i koji po propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije ima pravo na srazmjerni dio penzije, Fond će riješiti tako što će odrediti srazmjerni dio penzije za dio penzijskog staža ostvarenog u Republici, kao i za dio penzijskog staža ostvarenog na sadašnjoj teritoriji Republike, prije 30. aprila 1992. godine.

Za ostvarivanje prava na penziju za dio penzijskog staža ostvarenog na sadašnjoj teritoriji Federacije, Fond će osiguranika uputiti na ostvarivanje prava kod nadležnog nosioca penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji.

Ako je ukupan period osiguranja koji je do 30. aprila 1992. godine ostvaren na sadašnjoj teritoriji Federacije bio kraći od šest mjeseci, Fond će taj period osiguranja, prilikom određivanja penzije, uzeti u obzir kao staž ostvaren na teritoriji Republike.

Fond se može sporazumjeti sa nosiocem penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji da osiguranik jedinstvenim zahtjevom ostvaruje pravo na srazmjerni dio penzije u smislu stavova 1. i 2. ovog člana, kao i o drugim pitanjima od zajedničkog interesa koja su u vezi sa postupkom ostvarivanja prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 243.

Pod uslovima i u slučajevima iz člana 242. stav 1. ovog zakona, Fond će za sadašnje korisnike penzija odrediti nove iznose penzije nakon njihovog ostvarivanja prava na srazmjerni dio penzije kod nosioca osiguranja u Federaciji, a korisnike penzija koje su ostvarene za ukupan staž na sadašnjoj teritoriji Federacije Fond će uputiti na ostvarivanje prava kod nadležnog nosioca osiguranja u Federaciji, s tim što im pravo na isplatu penzije po rješenjima donesenim prije stupanja na snagu ovog zakona prestaje u Fondu s danom otpočinjanja isplate penzije kod nosioca penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji.

Član 244.

Odredbe članova 242. i 243. ovog zakona primjeniće se nakon zakonskog uređivanja prava osiguranika na srazmjerni dio penzije u Federaciji.

Član 245.

Sve nekretnine koje su nabavljene iz sredstava bivših zavoda za socijalno osiguranje, komunalnih zavoda, Samoupravne interesne zajednice penzijskog i invalidskog osiguranja Bosne i Hercegovine, kao i Društvenog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Bosne i Hercegovine, a nalaze se na teritoriji Republike, prenose se u svojini i na upravljanje i raspolaganje Fondu.

Nekretnine – domovi penzionera u Prijedoru, Banjoj Luci, Doboju i Trebinju prenose se u svojini Republike.

Član 246.

Izuzetno od članova 75. i 77. ovog zakona, Vlada može, izuzetno, licu koje ima posebne zasluge za društveni, politički, privredni i kulturni razvoj Republike, kao i odbranu Republike, priznati pravo na starosnu penziju bez obzira da li ispunjava uslove za sticanje prava po ovom zakonu ili odrediti veći iznos penzije od iznosa koji bi pripadao po odredbama ovog zakona.

Članovima porodice umrlog lica iz stava 1. ovog člana, Vlada može, izuzetno, priznati pravo na porodičnu penziju bez obzira da li ispunjavaju uslove za sticanje prava po ovom zakonu ili odrediti veći iznos porodične penzije od iznosa koji bi pripadao po odredbama ovog zakona.

Pod članovima porodice u smislu stava 2. ovog člana podrazumjevaju se bračni drug, djeca i roditelji.

Penzija iz stavova 1. i 2. ovog člana ne može iznositi više od trostrukog iznosa prosječne plate ostvarene u Republici u mjesecu koji prethodi mjesecu za koji se isplaćuje penzija.

Penzije iz stavova 1. i 2. ovog člana usklađuju se u skladu sa članom 162. ovog zakona.

O ostvarivanju prava na penziju iz stava 1. ovog člana odlučuje Vlada na prijedlog komisije koju obrazuje u tu svrhu.

Član 247.

Sa danom početka primjene ovog zakona prestaju da se primjenjuju:

- Zakon o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja ("Službeni list SFRJ" br. 23/82, 77/82, 75/85, 8/87, 65/87, 87/89 i 44/90) i Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list SR BiH", br. 38/90 i 22/91), izuzev odredaba koje se odnose na računanje penzijskog staža,

- odredbe čl. 55. i 56. Zakona o unutrašnjim poslovima ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 21/98) i
- odredbe čl. 113, 114, 180. do 191, 194. i čl. 197. do 200. Zakona o vojsci ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 31/96).

Član 248.

Sa danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 27/93, 14/94, 10/95 i 22/96).

Član 249.

Propise iz člana 38. stav 2. ovog zakona donijeće Vlada u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 250.

Nadzor nad primjenom Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju vrši ministarstvo nadležno za poslove penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 251.

U roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, ministar nadležan za poslove penzijskog i invalidskog osiguranja propisaće obrasce za vođenje matične evidencije.

Fond donosi kodeks šifara za unošenje podataka u matičnu evidenciju iz člana 45. stav 1. ovog zakona.

Član 252.

Stupanjem na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o matičnoj evidenciji o osiguranicima i uživaocima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj: 3/97).

Član 253.

Ovaj zakon stupio je na snagu 30. septembra 2000. godine, odnosno 12. novembra 2000. godine, 11. avgusta 2001. godine, 20. juna 2002. godine, 13. avgusta 2002. godine, 28. decembra 2003. godine i 29. jula 2005. godine.